

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:

Negyedévre 1.50 kr. Két hónap 1.—kr.
Félévre 3.— » Egy hónap —.50 »
Egész évre 6.— » Egyes szám helyben 7. vidéken 8 kr.

HIRDETÉSEKET

Árszabály szerint számítunk. Bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyitlér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ.

POLITIKAI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelen hetenkint kétszer u. m.: kedden és pénteken.

SZERKESZTŐSÉG:

hova a lap szellemi részét illető közlemények s előfizetési díjak küldendők SÁROSPATAK, GORTVAY-FÉLE HÁZ.

A hirdetési díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások a kiadóhoz, Steinfeld Jenő nyomdászhoz küldendők.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmertetlen leveleket nem fogadunk el

FŐMUNKATÁRS:
CSENGEY GUSZTÁV.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:
DR. BARTHA BÉLA.

KIADÓ:
STEINFELD JENŐ.

A bánsági evangélikus esperesség és az egyházpolitikai reformok.

Mi a kiket híveink nem azért állítottak ama helyre, a hol vagyunk, hogy divatos irányzatoknak, vagy valamely pártérdeknek szolgáljunk, hanem azért, hogy a gondjainkra bízott egyháznak és híveinknek szent érdekeit buzgón ápoljuk s ha kell, emberi tekintetek mellőzésével, bárkivel szemben önfeláldozással is megvédelmezzük, kijelentjük, hogy az *egyházpolitikai javaslatoknak törvényerőre leendő emelését minden rendelkezésünkre álló törvényes eszközzel megakadályozni kötelességünknek ismerjük.*

Ez ünnepélyes és önértékes kijelentéssel végződik az a *memorandum*, melyet a bánsági evangélikus esperesség papjai e napokban *Prónay* Dezső br. hoz, mint az ág. hitv. ev. egyház egyetemes felügyelőjéhez felterjesztettek.

Az egyetemes felügyelő — ez kívánságuk — vigye a tavaszszal újra összetülő zsinat elé s a zsinat az ev. egyház szent javát tartva szem előtt, tegye magáévá.

S hogy az óhajtott eredmény biztosítva legyen, megy az irat jó előre szerteszét minden egyes ev. esperességhez — és egy-két hét s az ostromot a kormány egyházpolitikája ellen a *feudális megazultramontán* elemekkel együtt fujjuk majd mi, *evangelikusok* is.

Nos, hát eljutott a *hangos szózat* onnét az alvégről ide a felvégre hozzánk is, s hogy megütötte füleinket, eleintén szinte amúlván kérdeztük egymástól: *Atyafiak! hát mi miért állunk azon helyen, a hol vagyunk? Talán hogy a gondjainkra bízott egyházat és híveket eláruljuk? Minket talán nem is az evangéliumi protestantizmus szelleme vezérel, mi bizonyosan emberi tekinteteknek hódolunk, talán már a lelkiünk is eladva s magunk megvesztegetve!*

Im ott a bánsági atyafiak! Lám, hogyan szorongatja őket az *egyház* szerelme! Mind talpra álltak az utolsó szálig és *ha kell, bárkivel szemben önfeláldozással is készek megvédelmezni a hívek érdekét a magyar kormány egyházpolitikai javaslatainak törvényerőre emelése ellen.*

Palásthy Gábor.

Történeti elbeszélés, az üldözések korából.

Írta: Hörk József.

II.

Nem írom le a szomorú temetést, melyet teljes fényvel rendeztek a felső-köröskényiek volt ellenfeleiknek; nem azt a szivtépő gyászszertartást, mely az egész vidékből összekérült gyászkerület szemeibe az igazi részvét könyveit csalta; hogy pedig a szegény Borbála fájdalmát ecseteljem, arra gyenge tollam.

Hiszen az öt kiséző Gábor szíve is úgy elszorult gyakran, hogy szólni sem tudott; magáról sem tudott...

Halaványnya lett az ő orcája is a sok szenvedéstől. És hogy ne szenvedett volna, midőn Borbálának végtelen fájdalmat látta?!

Hiszen mióta azokba a csodálatos, szép kék szemekbe nézett, nagyot fordult vele a világ...

De hát hallgatnia kellett! Titkolnia érzelmeit.

Micsoda vendégszeretet volna az, mely a szíves látásért, micsoda részvét, mely a betegápolásért nem kevesebbet kérne, mint egy szívet?

Borbálat ugyanis Gábor édes anyja magához vette s házában ápolta, gondozta, vigasztalta.

Gábor clyannak tekintette őt, mint egy szent szenvedőt s ha csak elkerülhette, nem zavarta elmerengésében...

Lassan-lassan vette észre Gábor a szívében keletkező szerelmet. Lassan-lassan vette észre annak hatalmát is...

Hiszen bár merre ment is, bár hová fordult is, mindenütt e gyönyörű gyermek bájos arca, kedves alakja állott előtte...

Hiába kívánta kizavarni szívéből a szerelem hatalmát azzal, hogy elforgaltatta magát a gazdasággal; hiába üzte reggeltől napestig a vadat, hogy kiszorítsa szívéből azt az örökös, bár édes, de mégis oly fájdalmas érzést.

Nem sikerült!
Mindenütt ő, és mindenkor csakis ő, és szolánia

Ha úgy van, ha csakugyan a *hívek közjava* kívánja, sárba taposom a *zászlót*, mely alá magam is szegődtem, mert azt hívéim, hogy az az *evangelikus szabadság apánk vérvél szentelt zászlaja*, s hogy az örökségképzéért maradt reánk, hogy magasra tartjuk, fennen lobogtassuk és egykoron a sötétség amaz ősi várának is ormára tűzzük, melyet oly régtől ostromlunk, de — Isten tudja kiben a baj! — úgy sehogyse tudunk bevenni. De ha *nincs ügy*, akkor bánsági papok, ti minket magatokkal is szemben találtok és kezünkben azzal a megcsúfolt zászlóval mi „minden rendelkezésünkre álló törvényes eszközzel” küzdeni fogunk ti ellenetek is és feltartóztatunk, hogy a *modern magyar állam* diadalszekerének kerekéi elé egyetlen egy *evangelikus* se vethesse magát akadályképp a *mi szegényünkre*.

Azért ne érzük be az ünnepélyes és önértékes kijelentéssel, hanem lássuk meg, honnét ez a nagy háborgás ott lenn s miért a támadás azok ellen az u. n. egyházpolitikai javaslatok ellen? Mert nagy dolog az, mikor egyetlen egy esperesség ilyen neki szegi magát az egész evangélikus közvéleményének és a zsinatnak is, mely — mint tudjuk — egészen más álláspontra helyezkedett, úgy szép mellesleg a szemébe vágja, hogy térjen magához s ne hódoljon tovább divatos irányzatoknak, avagy valamely pártérdeknek, hanem védje meg ő is a gondjaira bízott egyház és hívek szent érdekét!

Mert ez a szemrehányás ri ki abból a magára álló memorándumból legjobban. Ez egynek *vádja* mindnyájunk ellen.

Hát becstülni való az *őszinteség*, főként nálunk u. n. lutheránusoknál, kiknek amúgy is rossz hírnököt költöttek a *kétszínűség* miatt. (Pedig — Istent hívom tanubizonyosságul — kevés olyan *egyszínű* férfi volt még a világon, mint *Luther Márton* dr.) S kétszeresen drága a *nyílt és férfias* fellépés nehéz időkben. S legbeesesebb, ha valaki lelkiismeretbeli meggyőződéseért, elveiért önmagát feláldozni is kész.

Mindez ékes tulajdonságokat teljes mértékben feltételezem a bánsági evangélikus papoknál is.

Hanem, ha az ő memorandumokat úgy közelről megtekintem és okait mérlegelem, megvallom, nem értem feljajdulásukat és harcriadójukat.

Nem ellenségeik ők — úgymond — semmiféle közszükségből folyó, a hazai viszonyokba beillesztett, történelmi alapon fejlesztett reformoknak; elfogadják a szükségből való polgári házasságot, örömmel üdvözlik a zsidó polgártársak recipiálását... de a *határon túlmenő és szokatlan helyről jövő szabadelvűség túlkapásai ellen felemelik tiltakozó szavukat*.

Először is konstátálom, hogy e nyilatkozat első fele minden igaz protestáns álláspontját fejezi ki — meggyőződése szerint. *Elv* tekintetében tehát köztünk és a bánságiak között — úgy látszik — nincs különbség: a liberális reformoknak ők is barátjai... csak a „*szokatlan helyről jövő szabadelvűség túlkapásainak*” nem.

Azon fordul meg hát az egész memorandumnak az értéke, hogy ezt a végső kijelentést miként tudja megokolni.

Megvallom, ez a kijelentés *ily alakban* előtem magában véve igen *gyanús*. Atyafiak! ott lenn a Bánságban, hát nem veszik észre, hogy *így* nem *egyházi férfiak*, hanem *politikai pártemberek* fejezik ki magukat. A prot. egyháztörténet nem a magyar nemzeti kormányt jelöli meg azon helynek, a honnét a *szabadelvűség* eszméi nem szoktak kivillanni. Ellenkezőleg Andrássy és Deák kora óta minden magyar kormány méhében rejté azokat, de épen mert a hazai viszonyokat, népünk műveltségi fokát s a történelmi állapot mindég szem előtt tartotta, azért lassan, fokról-fokra közeledett mindég a végcélhoz.

Most — mire szívünk régtől vágyva vágyott — elérkezett az idő, hogy a *magyar állam* (mert *erről* van itt szó s nem mi rólunk *protestánsokról!*) emancipálja magát minden felekezeti befolyás, emancipálja első sorban a hagyományosan még mindég uralkodó római katolikus egyháztól való sértő függés alól, s hogy mint úr a maga házában a felekezeti villongásoktól felforgatott s örökösen zaklatott polgári társadalomban csináljon rendet s megteremtse a békés polgári együttélés alapfeltételeit.

Hát ez nagy érvágás a római klérus hatalmán, az bizonyos. Derogál a *polgárrend* a közép-kori eszmékkel saturált főnemeseknek is. De hogy miért jajduljunk fel mi *protestánsok*, a kiknek

nem szabad, magát elárulnia tiltja a gyöngédség, tiltja a lovagiasság!

Mit változtat az a dolgon, hogy veszi észre, hogy a leánya örömmel időz az ő körében, érdeklődik minden iránt, a mi őt érdeklí s lesi gondolatát?...

— A hála parancsolja mindezt neki! — suttozja magának Gábor és egy nagyot sóhajt, nagyot gondol.

Gábor végre is belátta, hogy ki nem állja tovább, vagy szolánia, vagy távoznia kell!

Az utóbbit választotta! Hiszen úgy is pompás alkalom kínálkozott. Hallotta, hogy Thököly seregei Eperjesnél állanak. Thököly régi ismerőse; még eperjesi kollégiumi diák korukban ismerték egymást, azután meg és főképen Thököly a magyar haza szabadságáért fogott fegyvert és — a mi Gábor előtt szintén nem volt közömbös: a vallásszabadságért.

Gábor buzgó evangélikus volt!

Egészen felvidult orcája, hogy új életcélt fedezett fel! Egészen átszellemült!

Arra is gondolt, hogy a labancok közt esetleg fel fogja találni azt a gazembert is, a ki annak az anyának ajkairól szivta a mézet, a ki ocsmány kezét ama gyönyörű természet körül merészelté fonnai;

Hah! Milyet villámlott Gábor tüzes két szeme! Hah! mint szorult ököibe két keze! — Csak megtalálnám!

— Megyek! — mondá önkéntelen és hangosan s nem is vette észre, hogy két tanuja is van szavának.

Anyja és Borbála jöttek be szobájába kíváncsian, mit csinálhat odabenn olyan soká? S hogy elmerülve találták gondolataiban, egyelőre hallgattak s csak ekkor szólaltak meg egyszerre:

— Hová mégy fiam?

— Hová mégy Gábor?

— Megyek a Thököly seregéhez! Megyek küzdeni a hazáért, szent hitünkért...

A két nő egyszerre mondotta ki ijedve, meglepetten, az „ah”-t.

Mindkettő sápadt volt és reszketett...

Mindkettő arca elárulta a szerető szív aggodalmát, fájdalmas megdöbbenését.

Gábor észrevette. Szívébe nyilallott, a mint ezt látta, de most meg már annál inkább hitte, hogy mennie kell.

Mert hát ha visszaélt helyzetével?

Hiába marasztalta az aggódó anya, hiába kérte a reszkető leánya, — ment.

Nemsokára csodálatos dolgokat hallottak fölöle övéi.

A hir szárnyaira vette s mindenfelé hordozta tisztelt nevét!

Hősiességéről csodadolgokat beszéltek...

Réme lett a labancoknak!

Azok sehol töle nyugodtan nem lehettek.

Sehol sem voltak biztonságban töle!

Hiszen megtörtént, hogy a legsűrűbb labanc-táborba rontott társaival és ott azok kelles-kellő közepében osztogatta a halálhozó csapásokat!

Lóni sem igen lehetett reá, mert tiz annyi volt körülötte a labanc mindenkor, hogy egy kis vesztett ütökzet számba mentek volna halottaik, ha reá tüzelnek.

Az volt a gyönyörűsége, ha ijedt labanc arcot láthatott. Azért sokat kockáztatott. Sokszor mondták neki barátjai: ne kísértse az Istent, ne menjen egymaga egy egész tábor ellen, de ő csak azt felelte:

— Van jó lovam, jó karom, jó fegyverem! mi kell egyéb?

És ment és sohasem lehetett tudni: merről hajjt ismét egy farka foglyot?

A hol veszélyes keresztüttörést kellett megkísérteni, oda vágyakozott mindig és vezére szívesen bocsátotta, mert hiszen tudta, hogy ha neki nem, akkor senkinek sem sikerül.

Nemsokára maga is alvezér lett. Nemcsak a maga szolgáló csapata, de egy egész kis seregosztály felett parancsolt.

No hiszen jaj volt annak a labanc csapatnak, mely a főszeregtől el mert szakadni és netán portyázni ment, ha véletlenül vele találkozott! Abból épen, hogy hirmondó maradt!

A mi rajta becses volt, mint: ruha, fegyver, tölts, pénz, élelmiszer és hasonlók, szépen elván dorolt a kurocok táborába, a hol a főszeregnek volt az ilyenekre szüksége.

(Folyt. köv.)

egyetem papság eszméje hívta életre a közpolgárságot? azt épenséggel nem értem.

Valami más, a mi ősi, tiszta hitvilágunk gondolatokörén kívül eső s attól merőben idegen okoknak kell itt közrehatni és én azt hiszem, ez okokat abból a memorandumból meglehetősen biztosan ki is olvassom.

(Vége köv.) Masznyik Endre dr.

Vezércikk gyanánt.

A hazugságok, áttatások és hamis vádak mai korszakában egy ékesen szóló vezércikkrel ér föl az „Evangelische Glocken” e néhány sora, melyet minden kommentár nélkül adunk:

„Nazarénusok a hadseregben. Egy katonai diszkvalifikációval Csatlós János, kalocsai illetőségű közlegény, a „tüzet” vezényszóra, nem süttötte el fegyverét. Midőn e miatt számadóra vonták, azt felelte, hogy ő nazarénus és vallása tiltja a löfegyverek használatát s ezután sem fog löni, bármit tegyenek vele. Csatlóst két évi fogházra ítélték. Midőn ezt a büntetést kiállta, újra vonakodott löni. Most már harmadféltévi súlyos börtönt kapott. Nemrég került ki belőle s most még két évig kell szolgálnia. Igen, a törvénynek engedelmessé kell s a nazarénus kénytelen lelkiismeretét valamely módon megnyugtani. Ha azonban a kath. lelkesnek lelkiismereti aggodalmai vannak s az ország törvényének ellene szegül és az anyakönyvi kivonatokat nem szolgáltatja ki, — 10 frt pénzbírságra ítélik. „No igen, hisz a paraszt — az egészen más.”

KÖZÉLET.

A liberális katolikusok országos mozgalma.

Budapest, február 11.

— Saját tudósításunk. —

A január 16-diki szikra előbb, mint várni lehetett, felgyújtotta a szabadelvű közvélemény szunnyadó buzgalmát s a bigott orthodoxia kihívó hadizenetét ellen első sorban a székvárosnak épen katolikus világi elemei tömörülnek, hogy visszautasítsák azt a feltevést, mintha a reformjavaslat támogatása s a szabadelvű eszmékhez való csatlakozás kizárná a katolikus vallásos meggyőződés őszinteségét s kizárná azt, hogy a kik a haladás ügyének barátai, egyuttal az egyháznak is hű fiaii lehessenek.

Ennek demonstrálása volt azon gyűlés célja, melyet mult vasárnap a Budapest fő- és székváros VI—VII. köre helyiségeiben a főváros liberális katolikus polgárai pártkülönbség nélkül egybehívtak. Az előkelő polgárság, a szövívő értelmiség tagjai töltötték meg a termet, kik közt az ipar és kereskedelem, a szellemi és születési arisztokrácia legjobbjai megjelentek, hogy bizalmukat jelentsék ki azon eszmék iránt, melyek a magyar állam modern fejlődésének elvitathatlan feltételei s fennállásának szilárd garanciáit képezik. Mágus családaink közül épen azok, kiket a közélet terén kitűnt nagy ösők hagyományai és példái köteleznek szellemi művek folytatására, az Andrássyak közül Andrássy Aladár és Géza grófok, a Széchenyek közül a legnagyobb magyar fia Széchenyi Béla gr., Széchenyi Gyula gr. főajtónálló, azután Teleky Sándor gróf, Hadik-Barkóczy Endre és Sándor grófok, Nopcsa br., Huszár Károly br., Perczel Dezső és Perczel Béni orsz. képviselő, Teleszky István államtitkár, Falk

A Kisfaludy-társaság ünnepélyes közgyűlése.

Febr. 11.

(Eredeti tudósítás az „Örálló” számára.)

Legelőkelőbb irodalmi társulatunk, mely oly hosszú évek óta fejt ki évről-évre mindinkább fokozódó tevékenységet nemzeti irodalmunk és közműveltségünk érdekében, ma délelőtt tartotta meg évi szokásos diszgyűlését. Az esős idő dacára az akadémia disztermét fényes, előkelő közönség töltötte meg, mely a szép számmal összegyűlt tagokon kívül leginkább előkelő hölgyekből állott a karzat lelkes fiatalágán felül. Irodalmunk Nesztora Gyulai pontban 10 órakor nyitotta meg a gyűlést, a prózai stíl remek művészetével írott beszédekben, melyben a történelmi elemnek viszonyát a költészethez fejtegette. Ezen mélyebb elméleti kérdést tárgyzó beszédét is mint eddigi megnyitó, hasonló tárgyú beszédeit, világosság, szabadság és eleven szemléltetés jellemzi. Ráutal azon sajnálatos körülményre irodalmi életünk jelenlegi mozgalmában, hogy a jelen irodalmából kezd kivészni a történelmi elem, a közönség kezd elveszíteni érdeklődését a historiai tárgyú drámák, elbeszélések és regények iránt, mintha nemzeti multunk már nem bírná a nemzet rokonszenvét a maga gyászával és viszon tagságaival hanem csak a jelen tartanát elfoglalva, mintha napjainkban már nem óhajtanánk okulást, tanulságot meríteni, a mult tévedéséből, küzdelmeiből és sikereiből. Ezen feltűnő jelenség okául Gyulai élesen látó szeme nem a közönségnek megfogytakozott érzékét a historia iránt tartja, hanem egyenesen és őszintén iróinkat hibáztatja, kik kiváló előszeretettel jelen társadalmi életünk hibáit, félszégeit, morális, vagy immorális jelenségeit tárják fel, olvasóinknak. A második oka e jelenségnek a külföldi irodalmak hatása, melyekben szintén kiveszendőnek látszik a történet szerepe a művészetekben és költészetben. Harmadik oka, hogy ha iróink akarják is, nem tudják a

Zsigmond lovag, Ilyés Endre nagyiparos, Rémi Róbert, Várady Antal író, Baintner Imre, Pártos Béla f. v. bizottsági tagok, Pártos Gyula műépítész és még számosan voltak ott láthatók a fővárosi polgárság színe-javából.

Radocza János elnök megnyitván az ülést, elsőnek Szivák Imre szólalt fel, hosszabb beszédben fejtegetvén a hithű katolikus világi közönség álláspontját az egyházi politikai kérdésekkel szemben, melyek nem érintik a vallásos meggyőződés belső forumát, csupán az állam számára biztosítják azt a jogot, mely adataival elválatlanul összefügg, hogy polgárainak biztosítsa a jogegyenlőség áldásait s orvosolja a házassági jog terén előforduló tarthatatlan állapotokat. Nem első eset — emelte ki beszédben a szónok — hogy hazánk történetében a katolicizmus két irányzata találkozik egymással szembe; egyfelől az az irány, mely kozmopolitikus vallásának hódol s törekvései célját e hazán kívül keresi, másfelől pedig az, mely hazafias kötelességeitől semmi áron eltántorítottatni nem hagyja magát, s a haza és trón iránti hűséget hite dogmaival összeegyeztetni igyekszik. Kimutatta a szónok, hogy a katolikus vallás még most is nagy kiváltságok birtokában van: egyháza az állam királyi ház tagjai, főpapjai mind ott ülnek az állam törvényhozásában, gazdag alapítványai gyümölcsét háborítatlanul és kizárólagos joggal élvezi, sőt — bár törvény róla nem intézkedik — mindaddig a kultúrügyek minisztere és államtitkárja is csak kath. lehetett. Nincs tehát semmi alapja annak az aggodalomnak, hogy a javaslatok által a katolikus vallás meg volna támadva, s ha az ultramontan agitáció izgatása uszkét mégis beledobja a nemzetiségek békéjébe s elhinti közöttük a visszavonás mérget a magyar állameszme tekintélyének rovására, úgy ebben a magyar katolikus polgárság nem követheti a klérust. Zajos tetszés-nyilatkozatok által többször megszakított beszéde után Szivák a következő határozati javaslatot terjesztette a gyűlés elé:

Határozati javaslat.

„Előrebocsátva azt, hogy az egyházi politikai reformokkal szemben a következőket kell kívánnunk:

mint katolikusoknak azt, hogy az államintézmények lelkiismereti szabadságunkat s kath. hitelveinket ne sértsék,

mint szabadelvű politikusoknak azt, hogy a reformok a jogegyenlőség szellemében s egyes felekezetek, vagy társadalmi osztályok kiváltságolását mellőzőleg tegyék lehetővé azt, miszerint hazánk bármely felekezeti polgára a mindenkire egyformán kiterjedő intézmények általa szentelhesse erejét a közhaladás ügyének.

mint magyaroknak azt, hogy a behozandó új intézmények magyar állami jellege a különböző felekezetek s népfajok között a magyar nemzeti erőnek fejlesztő, összeforrasztó hatását érvényesítse,

összevéve pedig: mint katolikus szabadelvű magyar honpolgároknak azt, hogy az állam és egyházak közti állítólagos összeütközések mielőbb megoldassanak a házassági jog körében fennálló s mindenki által orvoslandóknak feltétlenül elismert rendtelenségek s visszasságok minden felekezetre kiható állami egységes jogalapon — a kötelező polgári házasság intézményével — orvosoltassanak, mert éppen a mai állapot további fenntartása veszélyeztetné magát a hitéletet és a felekezetek közti békét; — a reformoknak abban hagyása pedig a szabadelvű haladás ügyének bukásával s a felekezetek közti harcoknak állandóvá tételével volna egyértelmű: —

s ezek után — tekintettel arra, hogy a napirenden levő reformok katolikus hitelveinket nem sérítik:

tekintettel arra, hogy a vallásgegyenlőség czélzott törvénybe iktatása s az állam rendező jogának a világi vonatkozású viszonyokra való kiterjesztése a szabadelvű haladásnak egyenes követelménye;

tekintettel arra, hogy azon törekvés, mely a szét-húzó vallási és faji törekvéseket a magyar nemzeti állameszmének rendeli alá s az ennek hegemoniáját hirdető összeforrasztó intézményeket e reformokkal is szaporítja: magyar nemzeti erősbödésünknek elutasíthatatlan feltétele, s végül és általában

historiát egyévi olvasztani a költészettel s vagy nagyon ragaszkodnak a historia tényleges adataihoz, viszonyaihoz s költőitlenekké válnak; vagy nagyon is élve a költői szabadsággal, meghamisítják a történet szellemét. Gyulai aztán azt fejtegeti szépen és a legnagyobb precizitással és világossággal, hogy miképpen kell elbánni a költőnek a historia által nyújtott tényekkel, mennyiben kell azokhoz ragaszkodni és mennyiben térhet el, élve a költői szabadsággal, azoktól, hogy művész is legyen egyuttal. Megszólaltatja legnagyobb historiai regényírónkat Kemény Zsigmondot, ki e kérdést nagyon helyesen fejtette ki elméletileg is az „Eszmé a regény és dráma körül” című értekezésében. Majd Aristotelest idézi, ki szintén meg ma is érvényben levő elméletet alapított meg ugyane kérdésre nézve. Aristoteles — mint tudjuk — poetikájában azt a kérdést fejtegeti bővebben, hogy mi a különbség van a történetiről és költő között.

Végül Gyulai egy kis szemlélt tart irodalmunk jelen felszázados fejlődéséről és kiemeli, hogy a 70-es évekig úgy az eposzban, mint a drámában és a regényben tulnyomólag dominált a történelmi elem. Az eposz terén Vörösmarty, Arany a multból merítették költői ihletüket, a regény előbb historiai volt Jókánál, Eötvösnél és a legnagyobbban Keménynél, csak azután fordult a jelen rajzához. Kemény Zsigmond regényei szolgálhatnak például arra nézve, miként kell összeolvasztani a történelmi elemet a költészettel. Gyulai buzdítja iróinkat, hogy a jelen rajza mellett forduljanak a multhoz is, nehogy a történelmi genre kivessen, merítsenek okulást, lelkesedést, ihletet a mult eseményeiből.

A közönség tisztelettel hallgatta e szép beszédet s az azt követő eljenzések után Beöthy Zsolt tartotta meg titkári jelentését a mult esztendőről. Bár Beöthy kissé korábbi betegsége által okozott lankadság látszott, jelentése ihletségre és emelkedettségre nézve méltán sorakozik előbbi szép jelentéseinek sorozatához. Elmondta, hogy hol áldozott a kegyelet nagy iróinknak ez évben, hogy évben létesült, Arany művészi szobra, a budai honvéd szobor, a Jókai, Tompa, Katona, Révay ünnepély; felsó-

polgári. társadalmi életünkben sem családi, sem egyéni boldogulásunkat nem bírjuk képzelni, ha tevékenységünket folyton felekezeti harcok tartják lekötve és megbénítva;

kijelentjük és elhatározzuk, hogy: 1. állást foglalva a reformmozgalomban, — azt, mint vallásunkra veszélytelen, hazánkra üdvöset s közhaladásunkra immár elutasíthatlant — pártkülönbség nélkül előmozdítani hazafias kötelességünknek ismerjük s az ez alapon munkába vett javaslatok törvényerőre emelését közérdekű szükségességek tekinjük;

2. tiltakozunk az ellen, hogy a tervbe vett reformok mint kath. hitéletünket fenyegetők tüntetessenek fel s mintha mi katolikusok más felekezetek rovására az államélet egyoldalú felekezeti átalakításában keresnők boldogulásunkat, vagy hogy nemzeti létünk követelményeit a mi kath. hitelveinkkel ellentétben állóknak hinnők s hogy állami exigenciáink meghiusulásáért a felelősséget magunkra vállalnók;

3. ugyanezen eszméknek hasonló actio útján a törvényesség határain belül leendő erőteljes pártolásra nemzeti és társadalmi életünk szerveit, a városokat, megyei törvényhatóságokat s ezekben alakult politikai és társadalmi testületeket s egyesületeket felhívjuk;

4. s egyuttal készségünket nyilváníttuk arra, hogy — miután a fenyegetett haladás és szabadelvű reformok nem egy felekezeti vagy párt, hanem az egész nemzet hasogondolkozású polgárainak közkinését képezik: mi — magunkhoz véve, párt- és felekezetkülönbség nélkül a haza minden szabadelvű polgárait: a liberálisizmus megnyilatkozására országos gyűlést fogunk egybehívni.”

Pártos Béla szólalt most föl, hogy mint függetlenségi párti polgár is meggyőződéséhez képest hozzájárulását fejezze ki a határozati javaslatához. Rövid visszatekintéssel kezdte a hercegprímás minapi beszédére, melynek textusa az volt, hogy „in principiis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas”. De vajjon hogy értelmezte e jelszót a klérus? kérdezi. Hogy az elveken az egységet következetesen magyarázza, azt látjuk — ugymond — a felidézett áldatlan harcból. Amde megfelele-e az „in dubiis libertas” elvének az a program, melyet a katolikus nagygyűlés utasításul a választók lelkére kötött, hogy hithű katolikusok választása által mutassák ki azt, hogy jó katolikusok? Jogosan kérde a szónok, hogy hová jutnánk, ha minden felekezeti ahhoz mérné eljárását s a magyar törvényhozás felekezeti pártokra szakadoznék? Tiltakozik ez ellen szónok s kijelenti, hogy az egyházi politikai reformok diadalra juttatásában a magyar szabadelvű diadalát látja, mint a hogy Kossuth is nyíltan kijelentette annak idején, hogy azok megszavazásában nem szabad hogy pártzempontok és pártérdekek kössék a törvényhozást.

Bár kilenc szónok ajánlott még fölszólalásra, az idő előrehaladottsága és a lelkes hangulat feleslegessé tette a további tárgyalást: a gyűlés egyhangulag fogadta el Szivák javaslatát, mire Baintner indítványozta, hogy az eddigi végrehajtott bizottság alakuljon át előkészítő bizottsággá is, Andrássy Tivadar gr. elnöklete alatt s tegye meg a lépéseket az országos liberális gyűlés összehívására, egyuttal határozza meg ennek idejét is, a szükséghez képest kiegészítve magát. Ezzel egy jelentős politikai esemény benyomás alatt oszlott szét a gyűlés.

Az országos liberális nagygyűlés napja, mint érte-szülünk, e hó vége tájára lesz kitűzve. P. S.

EGYHÁZI ÉLET.

Előfizetési felhívás.

(Kérnek az összes protestáns egyházi lapok e felhívás szives átvételére.)

„A protestáns egyháznak és misszióinak ismertetése s jelen állása az egész földön, különös tekintettel a magyar protestáns egyház misszióra Magyar-Erdély-Horvát-Szlavón-Bosnyák-Oláh-Moldvaországokban és a magyar tengeremléken” címmel ez év folyamán, egy 30—40

rolta a társaság kiadványait, tagjainak mult évi működését. Ép ma száz éve — mondá beszéde végén — hogy a szellem bajnokai, Kazinczy, Bacsányi, Verseggy börtönt szenvedtek szabadon nyilvánított gondolataikért. Ma élvezük teljes mértékben a szabadságot, felszabadultunk ugy zsarnokság, mint az anyagi szükség bilincseitől s a szabadság napja ragyog le reánk.

E szokásos beszéd és jelentés után következett az ülés legkiemelkedőbb mozzanata, fénypontja, Vadnay Károly emlékbeszéde Csiky Gergelyről, mert az ülés az ő emlékének volt szentelve s a terem túlsó végén, a közönséggel szemközt volt felállítva Csiky Gergelynek, márványból való művészi mellszobra. Vadnay rendkívül meleg szeretettel, nagy írói és művészi képességgel rajzolta meg Csiky szellemi arcképét. Híven jellemezte nagy irónk pártatlanul becsületes, tiszta karakterét, rendíthetetlen munkát és kötelességszeretetét, összeütközését az egyházi renddel, melyből kilépett, családi életét, hirtelen halálát és irodalmi működését. Olyan úrt hagyott hátra a nemzeti drámaírás terén, melyet még eddig nem töltött be senki. Elve volt, hogy ha Isten őt adományokkal áldotta meg, ez őt mintegy kötelezi minél nagyobb munka végzésére, kötelességének mennél pontosabb teljesítésére. Kerülte színműveiben a frivol jelenetek rajzát, a házasságtörés francia problémáit s nem írt egy darabot sem, melybe a gondos anya el ne vihetné serdülő leánykáját. Példa példa, sőt mintakép arra nézve, miként kell a tehetséget szorgalommal párosítani, a művészi ihletet a tudással, a költői természetet a legbecsületesebb jellemmel, a jó szerencsét a nehéz munkával. A közönség a jól előadott emlékbeszédet a legnagyobb figyelemmel hallgatta s a legnagyobb részvétellel fordult a költő özvegye felé, ki a gyűlésen jelen volt. Vadnay egyikét legkiválóbb emlékbeszédeinknek írta meg.

A közönség színni nem akaró eljenzése közt lépett a felolvasó-asztalhoz Varga Gyula s hatásosan adta elő „Dunaparton” című költeményét. Ez is egyike hazafias liránk termékeinek. Elmereng a multon s a Mátás-templom eszébe juttatja a pusztuló magyar nemzetet, a mint

ivnyi kötetet óhajtanék kiadni, mely a nagyérdemű olvasó közönség elé tárná a föld összes egyháztesteit, bámulatot keltő számtalan, üdvös intézményeikkel s óriási összegekbe kerülő missziókkal egyetemben. Valami érdekes, valami szívet-lelket gyönyörködtető azt tudni, különösen nekünk magyaroknak, — kiknél a misszió még csak bölcsőben síró s édesanyjára váró kis gyermek — hogy az egész föld kerekén egy-egy protestáns egyháztestnek hány üdvös intézménye s hány áldásosan működő, misszióariussal ellátott missziótelepe, — állomása van és hogy mily rengeteg összeget áldoz egy-egy külföldi — a magyar református egyháztestnél sokkal kisebb — egyháztest a misszió ápolása, fenntartása és tovább-tovább fejlesztésére!

A protestáns egyházak mellett érintve lesznek a többi keresztény felekezetek is s a mennyire lehet, az egész földön levő missziókkal. Sőt ismertetve lesznek meglehetősen, ha nem is egész körülményesen a zsidók, mohamedánok, pogányok is.

A munka, mely magyarban még nem található, ez év folyamán jelenik meg, ha elegendő előfizető ígérkezik. Ellenkezőleg, nagy fájdalomra, nyugovóra száll megint a 13 év óta működő szerény misszióariussal ládája fenekére, várva jobb időkre, a világmisszió s a magyar protestáns egyház missziói iránt jobban érdeklődő nemzedékre.

Előfizetési ára 2 fnt, 4 korona, mely összeget, vagy legalább csak előjegyzést, méltóztatassék Nemes-Kisfaludra posta-Böhönye (Somogy megye) április hó 1-ig beküldeni.

Fáncsik János,

ev. ref. misszióariussal lelkész.

A szerkesztőség a maga részéről e nagyfontosságú s a magyar irodalomban még páratlanul álló munkát a legmeglehetősen ajánlja olvasó közönsége pártfogásába. 30-40 ivnyi vaskos kötetet 2 fntért adni, csak nagyon tömeges pártfogás mellett lehet, még akkor is, ha a tárgy iránt lelkesült szerző nem számít nagy fáradságának semmi, bárha még oly csekély, jutalmára sem, csak a nyomdai és szétküldési költségek megtérítésére. A kereszténység s különösen a protestántizmus a külső missziótól várhatja számbeli, a belső missziótól belső megújulását. Eddig előttünk mind a kettő meglehetősen idegen volt, most munkánk a belső misszió építő munkáján: egy szakértő tollából érdekes, sőt több, szükséges volna a külső misszió is megismerni. A keresztény misszió az emberi művelődés egyik legfontosabb nyilvánulása s a reá hozott áldozatok a kultúra s a kereszténység legigazabb, leglelkesebb barátainak legönzetlenebb áldozatai. A misszió megnemesíti a vele foglalkozókat. Ime, most is egy szegény protestáns misszióariussal, ki előttünk személy szerint ismeretlen, de munkája után kedves, 13 évi fáradozásának, nehéz, fárasztó működésének s tanulmányainak gyümölcsét önzetlenül, ingyen bocsátja a magyar közönség rendelkezésére. Egyszerűen a kiadási költségek megtérítésére számít egy-egy munkánál, mely a magyar irodalomban hézagot pótol. Hogyne ajánlanók hát!

Lelekválasztás. Fáncsik János nemeskisfaludi ev. ref. misszióariussal lelkész, ki 9 éven át Horvát-Szlavonországban, 4 év óta pedig a Balaton belső-somogyi partjainál szétszórtan lakó ev. ref. hívek között munkált, a nasszályi, komárommegyei népes ev. ref. gyülekezet rendes lelkészeül választotta el egyhangulag.

Kinevezés. Puza Sándort, sárospataki gör. kath. lelkész, zempléni főesperest és szentszéki ülnököt a királyi felsége szent Antalról nevezett lechnitzvölgyi címzetes préposttá nevezte ki. Megérdemelt kitüntetés!

A magyar Prot. Irodalmi Társaság multjához hiven, az idén is, hetenként egyszer felolvasásokat fog tartani 6 héten át. E mindenesetre sokszorosan indokolt felolvasások sora az idén febr. 9-én nyitott meg az ev. gimnázium diszertében, a szokott helyen. Aki volt valaha ebben a szép teremben és a Prot. Irodalmi Társaság misszióját is lelkesül, bizonyára nem kellemesen érintette az, hogy az aránylag nem nagy terem, nemeskák nem volt tele zsúfolással, de a hátulso padok épen az ürességtől tátongtak. Pedig a társaság választmánya nagyon is gondoskodik a felolvasások magas színvonaláról. Vajjon nem elég hálás talaj-e az üzleti szellemű főváros

a török, tatár elborítással fenyegette. Honfiai lelke elborult, a mint látja, hogy ma sincs közöttünk egyetértés, szeretet, szétválasztja a szíveket az érdek, szenvedély és a hit. E sikerült alluzió politikai viszonyainkra rendkívül tetszett.

Majd a nagyon népszerű novellista Herczeg Ferenc tartotta meg székfoglalóját „Két ember” című remek elbeszélésével. Kitűnően jellemez benne két férfit és nőt; egy falusi nyers, de becsületlen szívű és jellemű földbirtokost. Brezovai Ferencet, ki egy hozzá nem való nővel, egy, a pesti bálók elkenyézett, a falusi életbe törődni nem tudó alakjával köt házasságot s lesz szerencsétlenné. A másik férfi Dobó, modern, kiégett szívű érdeklődő, nagyvárosi gavallér, ki Irént, Brezovay nejét elcsábítja, miért Brezovai lelővi. A másik két nő is páratlan megfigyeléssel és mély, megkapó vonásokkal van jellemezve. A két ellentét, a hű, üres szívű nagyvárosi Irén és a szentimentális, ábrándos, őszinte, mélyszerelemű Anna közt. Anna szerelmes Dobó Sándorba s mármár össze is kelne, ha Anna észre nem venné megcsalását s szándéka nélkül nem szíttetné a katasztrófát. Anyai lélektani igazsággal, megkapó vonásokkal, jellemző elbeszélői iránylyal van ez elbeszélés megírva, hogy a közönség sok helyt lelékzett visszafotva hallgatta s a legősztintébb tapsviharral adózott a fényes tehetségű elbeszélőnek, mire Gyulai Pál átnyújtotta neki a tagsági oklevelet.

Végül Kozma Andor, e szintén kiváló tehetségű költő olvasta fel kitűnő satyrját, „Csinált világ” címmel, melyben a fin de siècle erkölcselen érdeklődését ostromozza. Az emberek gépek, hiányzik belőlük a lélek, ez a satyra alapdolgata. Anyai szellem volt Kozma satyrjában, hogy méltán gratulálhatunk a Kisfaludi Társaságnak e két szerencsés választáshoz s legnagyobb reményeket köthetjük e két fiatal csillag irodalmi pályájához.

A gyűlés után a társaság tagjai fényes bankettek gyűltek össze.

Sz. Gy.

vallás-társadalmi felolvasások tartására, vajjon indokolt-e ily. a célhoz és színvonalhoz nem egészen méltóan telt teremhez kötni azokat, a vidékeket feltűnően kirívó melózésére? e kérdésekre feleletet nem adhatok, de tündősemet el nem hallgattathatom. Ezzel dologra.

Az első este szellemileg fényes bekapogtatónak mondható. Az estét megnyitó előadást szokás szerint a társaság elnöke Szász Károly püspök tartotta meg és pedig egy nagyszerű, lelkesítő beszéddel. Rámutatott ezzel a protestáns társadalmi és állami jelentőségére, a meggyőződésnek nála szokásos erejével és előadási hévvel jelentette ki, hogy a protestáns mély erkölcsi hatása nem csökkent (bár számban a dicső multhoz megfogytunk), sőt ez a hatás napjainkban csak erősödik és ezért jogos reménnyel hirdethetjük, hogy a protestáns-műs a jövő. Mert a modern társadalomban, a jogállamban mind a protestáns elvei diadalmaskodnak s ha nem mondhatjuk is azt, hogy a mai műveltséget és haladást a protestáns szülte, de azt a dicsekvés vádját nélkül állíthatni, hogy protestáns nélkül a mai kor nem lett volna azzá, a mi. Majd vázolta a mostani felolvasási ciklus természetét, jellemét és a közönség szíves eljenzései közt zárta be emelkedett szellemű lelkes megnyitóját.

Ezután a mai felolvasó, dr. Szabó Aladár pesti teol. tanár ült a felolvasó-asztalhoz, olvasván „A protestáns hittani alapelvek hatásáról.” Elmondta, hogy a kegyelem és a hit általi megigazulás elve mennyire megkülönbözteti az igazán vallásos protestánt. A felolvasáson végig-ömlő misztikus homályt és elvontságot leszámítva, érdekesen, itt-ott markáns vonásokkal rajzolta az ellentéteket, sőt a szépneműt a férfiem rováására meg is nevette, mikor az isteni kegyelmet az önfeláldozó női hűség tulerős rajzával iparkodott megvilágítani (!) Imé! mondá az erős rajz után, a nő sokat szenvedett könnyelmű férje miatt, az „Isten is emberré lett és nagyon sokat szenvedett értünk.” E kissé különösen hangzó állítás egyébiránt az egész előadás homályos voltát megmagyarázza. Sok igazat mondott a mai felületes protestánsizmusról s a sok társadalmi baj orvoslását főleg a vallásosság, kötelességérzet és szórakozás terén kötötte a lelkekre, hogy e téreken jujtsuk meg az Isten kegyelmét.

A közönség tulnyomólag nőkből állt. Ott voltak a ref. teológia tanárai, egy-két papforma ember: összesen körülbelül 30 férfi. Azzal zárom tudósításomat, hogy ismételve eltiünödöm, nem az evangélikus és egyuttal a társaság érdekében állana-e az, hogy 5 éves fennállása után a vidékre is gondolna már e társaság vezetősége.

Licentiat.

TANÜGY.

A debreceni református egyetem.

Az „Óralló” első és második számában, Öreg János dr.-tól, egy minden tekintetben tartalmas és figyelemre méltó cikk jelent meg a debreceni református egyetemről: erre a cikkre reflektálva óhajtom én most egyszerű észrevételeimet elmondani.

Megpróbálom, ha megvernek is érte.

Előre tudom, hogy az lesz szerencsétlen sorsom, a mi azé a jámbor tóté volt, a ki egyik dicsőséges erdélyi fejedelmünk idejében majd kuruc, majd labanc csapatba bukkant. Az egyiknek azt mondta, hogy ő kuruc, pedig az labanc csapat volt. Persze, hogy elverték érte. A másiknak már azt mondta, hogy ő labanc, de az meg szerencsétlenségére kuruc csapat volt s még derekasabban elpáholta. Mikor aztán a harmadik csapat kérdezte tőle, hogy micsoda? nagy keservesen így felelt: „soh” se kérdezd mi vagyok, csak üss!”

Engem is el fog verni mind a két fél, a kikhez szölok, mert az, a mit elmondok nem fog tetszeni egyiknek sem. A különbség a kuruc háború tótja és köztem csak az lesz, hogy engem azért fognak megverni, a miért mind a két félnek ugyanazt a jelszót fogom a fülebe kiáltani, a mit a két protestáns testvéregyház zsinatai közösen hangoztattak, de a miért közösen cselekedni nem tudtak, vagy nem akartak.

Ez a jelszó a „protestáns unio.”

Nos hát itt vagyok. Üssetek, de legalább hallgassatok meg!

Midőn most Öreg János dr. cikkére kívánok reflektálni, mindjárt előrebocsátom, hogy én az ágostai evangélikus egyház tagja vagyok, népiesen szólván: lutheránus.

Nem dicsekedhetem azzal, hogy sokan ismernek, azért mondom ki mindjárt. Legyünk tisztában egymással, én és te, szíves olvasóm!

Öreg János, dr. református szellemben beszél, egyesenesen saját egyháza híveivel intézi szavait; de az, a miről beszél, érdekelheti, sőt kell, hogy érdekelje a másik protestáns egyházat is. Azért emelem fel én most szavamat erről a részről és szölok első sorban annak az egyháznak, a melyhez én tartozom.

Nem titkolhatom el, hogy én annak a mozgalomnak, mely a debreceni református egyetem érdekében megindult, szíven mélyeből örülök. Megvalósításának módját illetve, ugyanaz a nézetem, a mi a derék cikkirőé; hogy a debreceni főiskolában a filozófiai fakultás mellett egy tanárképző s a kolozsvári egyetem mellett egy teológiai akadémiát felállítsa, „az erők megosztása volna.”

A kolozsvári egyetem ref. teológiája csakugyan kelletlen vendég, eltűrt zsellér volna, a debreceni tanárképzőnek pedig éppen az hiányzanék, a mi nélkül egy tanárképző illuzorius, t. i. a vizsgálás és diploma osztás joga. Tudjuk, hogy ezt az állam magának, illetőleg a maga egyetemei számára tartotta fenn.

Nem fakultásokra, hanem önálló, teljes egyetemre van szüksége a protestáns egyháznak. Ha egyszer a debreceni ref. egyetem fel van állítva s a királyi megerősítés azt a másik két egyetemmel egyenrangúvá s egyenjogúvá tette, akkor a teológiai fakultás otthon van s nem zsellér, szabadon fejlődhetik s virágozhatnak; a tanárképző pedig maga vizsgálhatja meg növendékeit s maga osztthat diplomát.

Helyesen okoskodik tehát a cikkirő, hogy az erők szétforgácsolása helyett inkább arra kell törekednie a ref. egyháznak, hogy erejét koncentrálna debreceni egyetemét mielőbb felállíthassa.

Az eszme megvalósítására nézve azonban Öreg János dr. nem néz nagy reményekkel a jövőbe, sőt bizonyos kétkedő hangulat vesz rajta erőt.

En, a másik felekezet fia, nagyobb hittel várom az eszme megvalósulását és igaz, lelki örömmel üdvözlöm, ha majd megvalósul.

Miért? — Mi közöm lehet nekem hozzá?

Talán lesznek is egyes református hívek, a kik ezt a kérdést fölvetik ellenem.

Engem egy magasabb protestáns érdek lelkesít a debreceni egyetemért.

A kormány egy harmadik egyetem felállítását tervezi. Pozsony és Szeged már nagyban harcolnak érte.

Nekem ugyan nem kell egyik sem!

Mit nyernék mi protestánsok akár egyikkel, akár a másikkal? Éppen semmit! Az egyik olyan idegen volna ránk nézve, mint a másik. A pozsonyi egyetem módot nyújtana az idegen elemeknek, hogy csemetéiket a haza ellenségeivé képezhetnék ki, a legkülönbözőbb irányban. Eddig csak theologusok csinálhattak titkos társulatokat, azután lennének pánszláv jogászok és pánszláv orvosnövendékek.

Köszönjük szépen, nem kérünk belőle!

Hát Szeged? — az magyar.

Magyar, de katolikus, a legkatolikusabb városa Magyarországnak. Egyeteme határozottan katolikus színezetű volna.

Nem akarom, hogy félre értsen valaki.

Ha a katolikus vallás a maga egyházi keretében olyan volna, mint a református, vagy az ágostai evangélikus, vagy akarmelyik szabad felekezet, akkor az magára az állami intézményre nézve közönyös dolog lehetne, hogy a város, ahol fölállították, milyen vallású.

De egészen másként áll a dolog a katolikus vallás hierarchikus egyházával.

A katolikus hierarchia el nem mulasztaná, hogy a katolikus Szegeden felállított egyetemet hatalmába ne kerítse. A hierarchia még mindig nagy hatalom, nálunk különösen az. Meg vagyok róla győződve, hogy a szegedi egyetemet katolizálna.

Tehát akár Pozsonyban, akár Szegeden állítana föl a kormány egyetemet, abból sem a hazának, sem a szabadelvű haladásnak haszna nem volna.

De, ha a reformátusok egy teljes és jól szervezett egyetemet állítanak föl, a tőzgyökeres magyar Debrecenben, akkor az említett terv magától elesik, mert már egy negyedik egyetem felállítása csakugyan nem állna érdekében az államnak.

Ezért örülök én a debreceni egyetemnek.

Az ország harmadik egyeteme protestáns legyen! Nem bánom, ha református lesz is az, csak protestáns legyen.

Ez az első lépés ahhoz, hogy Magyarországon egy magasabb színvonalú prot. kiképzés lehetővé váljék.

Mert addig, míg a mi ifjaink a magasabb kiképzést olyan állami intézetekben nyerik, melyekben egyházuk iránt való buzgóságot nem nyernek, addig a prot. egyház Magyarországon igaz virágzásnak nem indulhat.

És miért mondom én a debreceni egyetem felállítását az előbb mondottra nézve csak az első lépésnek?

Azért, mert az nem protestáns egyetem lesz, hanem csak az egyik protestáns felekezet, a református egyház egyeteme.

De hát mi következik ebből?

Talán a második lépés, egy ágostai evangélikus egyetem felállítása volna?

Éppen nem! Ezt sem lehetőnek, sem szükségesnek nem tartom.

Egy luth. egyetem felállítása nem lehetséges, mert ahhoz a magyarországi ágostai egyháza nem elég erős és gazdag; de egy ilyen egyetem felállítása felesleges is volna, mert két protestáns egyetem Magyarországon nem szükséges. Elég egy.

De ennek az egynek olyannak kellene lennie, mely egy magasabb protestáns állásponton mind a két testvéregyház igényeit kielégítse, mind a kettőnek egyformán lehessen alma materje.

Ez idő szerint ez nem lehetséges.

A protestáns egyetem felállításának mozgalmat mi nálunk meg sem lehetett volna indítani. Ha a kezdeményezők azzal állnak elő, hogy egy közös egyetemet akarunk, melyhez református és lutheránus hívek, közösen járuljanak, — akkor — meg vagyok róla győződve, hogy nem akadtak volna Pukyak, Kövesdiek, Faragók; az egészből semmi sem lett volna.

Ez a két egyház ma oly távol áll egymástól, hogy egy egyesült protestáns egyetem felállítása halva született eszme lett volna.

De különben az aránytalanság is nagy a két egyház között. A reformátusok kétszer annyian vannak s vagyronra nézve sokszorosan felülmúlják az ágostaiakat.

Az erősebb fél hívei hát így gondolkoznak: minek csináljak én közösséget a szegényebb atyáival, mikor nem szorulólok rá? Csinálom magamnak.

És az nagyon természetes, hogy így gondolkoznak.

Nagyon helyes tehát, hogy az egyesült protestáns egyetemnek még csak az eszméjét sem pendítette meg senki.

Arra nem érett meg a mi korunk.

Csak hadd csináljanak a reformátusok egyetemet. Igy meg lesz hamar, amugy vajudott volna beláthatlan időköz.

De hát uraim, tisztelt lutheránus atyáimiai, nem lehetne azért nekünk is valami közünk ahhoz a debreceni református egyetemhez?

Talán a ti pénzetek rosszabb, mint a reformátusoké?

Tudok én rá példát, hogy a debreceni kollegium nem vetette meg a lutheránus filléreket sem. Van ott egy lutheránus alapítvány melynek kamataiból egy lutheránus tanszéket állítottak fel.

Kövessük Sartori példáját.

(Folyt. köv.)

Philippus.

TÁVIRATOK.

Budapest (febr. 11. Saját tudósítónktól.) *Tiszaföldváron* ma vasárnap az összes választópolgárok pártkülönbség nélkül gyűlést tartottak, melyen az egyházi politikai javaslatok mellett foglaltak állást s *Tóth* Ernő képviselőt felszólították azok támogatására.

Budapest (febr. 11.) Hajdunánáson sok ezer polgár részvételével tartott gyűlést elhatározták, hogy felírják a házassági törvényjavaslat mellett s a reverszálisok ellen az országgyűléshez. E határozati javaslat ellen csak egyetlen hang emelkedett, a *Csokány* Ferencé, de a szavazás után ő is szégyenkezve volt kénytelen visszavonulni.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Kramár Béla bányási ev. esperes úrról, a bányási esperesség korszakalkotó reformellenes határozatáról már szólottunk s mai számunk vezércikkében *Musznigk* Endre dr. úr szíveségből, még bővebben szólhatunk. Most csak két érdekes adatot akarok felhozni az esperes úrról s az általa indított mozgalomról. Az egyik az, hogy *Csapory* (Walter) Gyula dr. ultramontán író „A szabadművésesség elleni szövetség kézikönyve és a magyarországi szabadművészek névsora” című munkájában 71. lapon *Kramár* ev. lelkész úr, mint szabadművészes, mint a „Három fehér lilium”-hoz címzett páholy tagja van megjelölve. Igaz-e ez, ő tudja? De ha igaz, vagy akkor nem volt őszinte, midőn a szövetségbe beállt, vagy most nem az, midőn a felvilágosodás eszméit ellen írtó hadjáratot akar indítani.

A másik érdekes adat az, hogy *Kramár* úr és a bányási esperesség már megtalálta méltó, önmagához és határozatához illő jutalmát: a temesvári „Dreptatea” című román nemzetiségi újság „Lutherani din Banat” cím alatt kegyes volt fölemlíteni a bányási ev. esperesség határozatát. Ime ez az esperesség csakugyan megtalálta szövetségeseit, — csak a föltját, mint a hogy előre megmondottuk. Most következik a dunáninneni ev. kerület 5 tót esperessége s a bányási túlzó szerbek elismerő nyilatkozata, hogy teljes legyen az összhang.

Kicsinyes sakkhuzások korát éljük. Nem elvekről van szó épen az ellenzéki pártok nagyobb részénél, hanem a hatalomról. Hogy a nemzeti párt legutóbbi párttervezetén miként kerülte meg a javaslatok elfogadását, melyek alapelveivel állítolag egyetért, azt lentebb fogjuk megemlíteni: hogy a függetlenségi párt ultramontán töredéke minden alkalmat fölhasznál arra, hogy a reformjavaslatok sorsát kétségessé tegye, az közismeretű.

Emlékezhettek még lapunk olvasói arra, hogy az első manőver, a mult országgyűlési időszak végén az igazságügyi bizottságok a házassági javaslataira vonatkozó betérjesztését akarta a most megnyílt ülészakra hagyni. Majd az osztályokhoz való utalást akarták keresztülvinni, de mindkettőben csufosan elbuktak. Azután azzal kísértették meg szétrobbantani a reform-többséget, hogy az ellenzék is alelnök-jelölteket állított: *Gullner* Gyulát és *Thaly* Kálmánt, remélvén, hogy csak nem lesz ellenzéki, a ki ezek ellenében a kormánypart jelöltjeire adná szavazatát. Az eredmény — mint országgyűlési rovatunk tanúsítja — az lett, hogy a kormány jelöltjeire esett 213, a ralliált ellenzékiek (ralliés volt a francia klerikális töredék nevezete is a legutóbbi választásoknál) 133 szavazata ellenében. Utóljára pedig akkor manővroztak, midőn a ház elnöke azt indítványozta, hogy a házassági javaslat e hó 19-én kerüljön tárgyalásra. Ezt az alapos tanulmányozás címén a „radikális ultramontánizmus”, „a független lelki szolgálat” vezetője *Ugron* Gábor megakartá hosszabbítani. A vége az lett, hogy ő maga is elállott indítványától. Valóban — ilyen kisszerű fogásokkal az igazságot megölni nem lehet. Szunyogcsipések, különösen ha oly kevés a szunyog, nem halálosak. A Meszlény indítványát itt nem is említjük.

A nemzeti párt e hó 10-én tartotta meg előre hirdetet értekezletét a kötelező polgári házasságra vonatkozólag. A „Pesti Napló” előre elgyújtotta a szinpadai tüzet, „*Apponyi* a válúton” című vezércikkében, melynek címbeli magyarságánál csak a tartalma rosszabb. Illusztrációja különben a „*Borsszem Jankó*” ugyanaz napi (szombati) számában található.

Olvasóink élénken emlékezhettek arra, a különben higgadt és teljesen elvi jellegű vitára, mely e lap és *Horráth Gyula* között *Apponyi* magatartását illetőleg nem rég lefolyt.

Fájdalom, a következmények teljesen nekünk adtak igazat. *Horráth Gyula* ma már épügy ellentétben áll pártvezérével és pártjával a reformkérdésekben, mint egyáltalán e párt igazi szabadelvű férfiai, mint *Veszter* és *Horráth* Lajos. Az ellentét, sőt szakadás a február 10-diki értekezleten vált nyilvánvalóvá, melyen *Veszter* és a két *Horráth* a javaslatok megszavazását ajánlották, *Apponyi* és a párt többsége pedig azt ridegen visszautasították.

Ha valaha valakit lehetett párttaktikával, személyes és hatalmi érdekeknek az elvek sérelmével való előtérbe tolasásával, s a nagy szavakkal való játszás mellett teljes határozatlansággal vadolni, úgy — fájdalom — ma már épen *Apponyi* lehet.

Röviden előadva, a pártja értekezletén elmondott beszédének főbb mozzanatai ezek:

Szerinte teljesen jogosult volna a korhadt kormányrendszert a magában véve helyes reformnak megbuktatásával buktatni meg, ha e rendszer ebből meríti erejét. De ő a javaslatokat minden párttaktika nélkül érdemük szerint tekinti. Elismeri, hogy az egyházi politikai mozgalmakat az ő 1890-iki fellépése indította meg, de visszautasítja a passzív engedelmséget a mások által kiesztelt keresztülviteli módozatokkal szemben. Ő most még az 1868: 53. tcikk módosítására az időt nem tartja elérkezettnek („most még” — de majd igen, pedig ez a lép protestánsoknak van szánva). Az 1868: 53. tcikk revízióját mindaddig mellőzendőnek tartja, míg a prot. felekezetek vagyoni állapota megfelelőleg rendezve nem lesz. (A nem-

zeti párt és vezére abban a sajnos tévedésben él, hogy a protestánsok, mert szegények, csak a garaséért küzdenek s minden bajuk vagyoni jobbléttel megszüntethető — pedig azok a tiszta elvek emberei s örömebb viselik szegénységük nehéz igáját, mintsem elveikből egy parányit áldozzauak, a protestantizmus anyagiakért nem adja fel az 1868: 53. tcikket s ha feladását elfogadhatja, teszi azt anyagi jutalom nélkül). A februári rendeletet azonban már most visszavonáson tartja *Apponyi*, de még csak halvány sejtelmünk sincs, hogy mint akarja a törvényt végrehajtani? a házassági jogot illetőleg az egységes házassági joghoz és az állami bíráskodáshoz ragaszkodik, de a kötelező polgári házasságot sohasem deklarálta s jól tette, mert keresztülviteléhez nincsenek meg az eszközök. A közigazgatás mai rendezetlensége mellett nincs semmi garancia a létező közegekben, — újak felállítása kiszámíthatlan (?) terheket von maga után s tekintve népünk erkölcsi állapotát, súlyos hibának tartanó a reform megvalósítását, mert az egyházi házasságkötés és a válásosság hanyatlására vezethetne. A mai helyzettel szemben 3 lehetőség merül föl: 1. a javaslat elfogadása, a mit hiányai miatt nem tehet; 2. megszavazása, de végrehajtásának a szükséges előfeltételek létesítéseig való felfüggesztése, a mi szintén szerencsétlen kísérlet; 3. levenni az összes javaslatokat a napirendről, a mi nem lehet azért, mert a mai helyzetben megoldást kell találni.

Ez szerinte a következő: a zsidó receptőt és a vallásszabadságról szóló törvényjavaslatot el kell fogadni (a „Pesti Napló” szerint a felekezetnélküliség el nem fogadható), a házassági reform terén pedig be kell vinni az egységes házassági jogot és állami bíráskodást (hogyan? hogyan?) A forma legyen egyházi (persze, mert a kath. papok megtartják az állami házassági jogot, ha csak nem nem lesz a legteljesebb kánoni jog akceptálva s a kath. klerus lemond a küzdelemről, ha állami házassági bíráskodást létesítenek!) Szükség esetén polgári házasság is legyen köthető (silány Nothcivilehe — szükség-beli polgári házasság, a polgári házasság torzalakja). Az állami anyakönyvezést pedig a közj. reformok keresztülvitele után kell életbe léptetni.

Protntánsok az egyházi politikai reformok ellen. *Apponyinak* itt is ismertettét felszólalását teljesen magukévá tették s így a reformellenes politikához csatlakoztak pártjának egyes (nagyon csekély számú) protestáns tagjai. *Bethlen* Gábor gróf, az Emke elnöke kijelenti, hogy ő orthodox protestáns, de a kormány egyházpolitikáját, mint humbergot, egytől egyig visszautasítja. *Szentiványi* Árpád épen így. *Bánó* József már régebben nyilatkozott hasonló értelemben. *Kovács* Albert, a budapesti ev. ref. theologiai akadémia tanára pedig, a ki a lemondott *Horráth* Gyula helyébe most választottak a nemzeti párt alelnökévé (úgy látszik, ezt az állást protestáns embernek kell betölteni), okvetlenül csatlakozik a nemzeti párt reformellenes irányához, másként nem fogadhatta volna el azt az elnöki széklet, melyet elődje a reformokkal való őszinte rokonszenvezése miatt hagyott oda.

De ezekkel szemben állanak: *Horráth* Gyula, *Horráth* Lajos, *Kullmann* János nem is említve *Veszter*, ki katholicus létére, az egyházi politikai reformok igaz barátja s valóságos harakirinek nevezte azt, ha a nemzeti párt nem szavazza meg a polgári házasságot.

Nem kell hozzá nagy jósló tehetség, ha azt állítják, hogy ily nézetű férfiak, — bár a pártkérdés nincs felvetve, — sokáig ebben a politikai zavarosban halászó pártban nem maradhatnak.

Bethlen Gábor, az Emke elnöke és a nemzetiségi túlzók most egy gyékényen árulnak. Ő, mint orthodox protestáns, ellenzi a javaslatokat, a „Tribuna”, ha élne s a „Dreptatea”, a „Straza”, a „Narodni Noviny” s más nemzetiségi lapok pedig mint orthodox görög keletiek, orthodox lutheránusok s még nem tudom, miféle orthodox ellenzik. A ki ismeri a hazai nemzetiségi sajtót: tudja, mily hajszát indítottak s folytatnak e javaslatok ellen, mert azoktól a magyar államessze és egység erősödését várják. Ha terünk engedné, bő mutatónyokkal, szölgelhatnak erre nézve. S ime, *Bethlen* Gábor gróf, az Emke elnöke egy táborban küzd a reform és a magyar államessze ellenségeivel. Valóban megdöbbentő látvány s felteünk kell a nemzeti ügyet a partszenvedélyektől. A gróf ur orthodox protestáns voltára is hivatkozik. Hát ő, mint egyes protestáns ember, lehet ily véleményben, de az ellen tiltakozunk kell, hogy a magyar protestantizmus nevében beszéljen, mely messze túlyomó többségében igaz barátja a reformoknak.

Különbön érdekes dolog, hogy a koalicionált reformellenes ellenzék, a ralliált serege, egyik oszlopférfiül *Szapáry* Gyula grótot tekinti, azt a *Szapáryt*, a ki tudvalevőleg *Bethlen* grótot, a szászokkal kötött pakuma alapján, nem épen gyöngéd módon menesztette a főispáni székéből.

A „Pesti Napló” és a protestánsok. A protestáns sajtó közlönyei egymásután fejezték ki ama nézetüket, hogy az egyházi politikai reformok ez egyházra semmi különös üdvőt nem foglalnak magukban, hanem igenis a magyar államra, s mert arra üdvösek, tehát szívvel-lelékkel mellette van az igazi magyar protestantizmus többsége. Azt is kifejezték, hogy a vallásszabadság veresége sok új nehézséget és terhet hárít a protestantizmusra, de biznak egyházuk igazi belső erejében, hiszik, hogy a páma a teher alatt nőni fog. Mi még tovább megyünk. Az egyházi politikai reformok keresztülvitelét, minden látszat dacára, határozottan nyereségnek tartjuk a protestantizmusra. Nemesak azért, mert a klerikalizmus veresége leend: hanem azért is, mert a magyar államessze szuverenitásának s egységének és a szabadság eszméjének diadala leend; a protestáns egyházat pedig e kettővel egynek tudjuk.

Am a „Pesti Napló”, ez a kiválóan protestáns (?) organum, mely a protestantizmus iránti jóakarátának, a klerikalizmus elleni gyűlöletének eddig is sok kiváló (?) jelét adta, most fejét a protestantizmus miatti őszinte aggodásával fájditja meg.

Miután kilátásba helyezi, mint *Apponyi* is, hogy a nemzeti párt mily igen óhajtja a protestantizmus anyagi helyzetét javítani, elmondja, mily rettenetes helyzet vár a protestantizmusra az egyházi politikai javaslatok elfogadása esetén.

A katholicusok kath., a protestánsok prot. képviselőt választanak (erre megadja a feleletet a józan ma-

gyar közvélemény felekezeteken felülálló impozáns nyilvánulása); a katholicusok aztán nem fogják megszavazni a protestánsoknak az államsegélyt (a hath. képviselők eddig is többségben voltak s mégis megszavazták s a protestantizmus 250 éven át el volt államsegély nélkül — a magyar államnak szüksége van a protestáns egyházra és iskolára); az 1868: 53. t.-c. 12. §-ának (s nem 14-nek, mint a „Napló” hibásan mondja) eltörlése után a reverszálisok áttérítési propagandája lesz a főcél (vajjon most nem az — s aztán *Apponyi* és a „Napló” nemcsak ideiglenesen akarják a törvényt fentartani?) A katholicusok a felekezetek koalíciója dacára megcsinálják autonómiájukat s felek érdekeik védelmére használják föl (hát ha a magyar államjog sérelme nélkül csinálják megtegyék, a magyar államjog megsértését pedig a magyar katholicusok többsége fogja megátolni). Még Horvátországot is felidéli a pretestantizmus elriasztására, hova pedig 1848-ig protestáns emberlábát is alig tehetette.

Hát hiszen köszönjük a „Pesti Napló” eme jóindulatát, de már a magunk érdekeit majd csak magunk fogjuk megítélni. Hadd fájjon a mi fejünk azért s ne az övé s legyen nyugodt arról, hogy a protestantizmus sem anyagi kecségetésnek, sem hangzatos vezércikknek nem fog felülni.

Az Eotvös-féle függetlenségi pártot a reformellenes lapok meghurcolták azért, hogy az ellenzék által állított alelnök jelöltekkel szemben a kormány jelöltjeire szavaztak mind a 12-en. Most kiderül, hogy *Eotvös*, *Hermann* s még két más tagja a pártnak ott sem volt az ülésen. E miatt *Eotvös* és *Kaas* Ivor között heves szóváltás is volt, mely febr. 12-én, párbajjal végződött. A levegő különben tele van dinamittal és puskapercel.

A kath. liberális gyűlés elköszítő bizottsága vasárnap, e hó 11-én jött össze. Külön tudósítás számol be róla.

Külföld.

Az olasz trónörökös és *Mária* Dorotya főhercegnőnek, *József* kir. herceg leányának eljegyzéséről némely lapok, mint biztos kilátásban levő eseményről beszéltek. Mi annyira hihetetlennek tartottuk ezt a hírtelenül fölmerült újdonságot, melynek megvalósulása különben nagyon kívánatos volna, hogy tudomást sem vettünk róla. Most már meg is jött a cefolat, mely teljesen alaptalannak jelenti ki ezt a híresztelést.

A német császár úgy nyilatkozott az orosz-német kereskedelmi szerződésről, hogy az újabb anyagi biztosítékot ad az európai békének. A kath. centumpárt a lengyel képviselőkkel együtt a javaslat elfogadását kötelező pártathározattá fogja emelni. A „Zukunft” hevesen támadja a szerződést s azt állítja, hogy csak Oroszországnak fog javára válni. A lengyelek azért támogatják, mert az orosz-német háború siettetését remélik tőle. *Bismarck* e szerződést sohasem fogja helyeselni s legfeljebb hallgat róla.

Franciaországot roppant katasztrófa érte. *Bonnier* ezredes csapatát a Szenegál vidékén, *Timbaktu* közelében felkoncolták (Afrikában, hol nagy gyarmatpolitikát folytat Franciaország). *Bonnier* ezredes parancsot kapott, hogy szállja meg *Kajeszt*; ennek a parancsnak a végrehajtására 1¹/₂ század katonával indult, kik egész nyugodtan érezték magukat, mert az ellenségnek, a tuaregoknak semmi nyomát nem látták. E biztonság vált vesztükre, mert éjjel, midőn a franciák gulákban rakott fegyverek mellett nyugalomra tértek s úgy látszik őrszemek is elaludtak, a tuaregok hírtelen lesből előtörték, a gulába rakott fegyvereket lefoglalták s a csapatot egy tiszt s néhány katona kivételével felkoncolták. A leglykoltak számát 78—190-ra teszik. A franciák helyzete *Timbaktu*-ban válságossá lett. A lapok csilapítják a higgadtságra intik a gyászba borult francia közönséget. A kamara *Casimir Perier* miniszterelnök nyilatkozatát, mely szerint *Timbuktut* nem fogják kiüríteni Franciaország nem fog meghátrálni, általános helyesléssel vette tudomásul. — *Franciaországra* különben most a pápa is nehezelt, mert az egyházi vagon kezelésére vonatkozó új törvénnyel az egyház tulajdonjogát látja megsértve. De elítéli azokat a püspököket, kik a törvény elleni agitációban nagyon is messze mentek. (Lám, nálunk még buzdítja őket.)

Az orosz cár nagy betegségéből már teljesen felépült. *Mint*hogy Franciaország a borvámokat fel akarja emelni, Oroszországban a francia-orosz kereskedelmi szerződés felbontását követelik. Az orosz-magy.-osztr. keresk. szerződés tárgyában azt írják Bécsből a „P. C.”-nek, hogy az orosz külügyi hivatal válaszjegyzéke a cár személyes parancsa folytán, ki ez ügyet épügy saját személyes külpolitikai ügyének tekinti, mint a Németországgal való szerződést, nagyon kedvező. Az osztrák-magyar búzabevitelét vámteljesítésben kompromisszumot remélnék.

Bulgária fiatal fejedelmének, *Mária* *Lujza* már túl van a veszélyen, melyet a gyermekágyi láz okozott.

Prágában. Az *Omladin*-pár mai végtárgyalásán nagy zavargások voltak. Mikor az elnök kijelentette, hogy a bizonyító eljárást befejezték, a vádlottak azzal a kéréssel állottak elő, hogy engedjék meg, hogy rokonai őket meglátogathassák. A törvényszék ezt megtagadta. Erre a vádlottak *kiabálni kezdtek, a padokat verdesték* s olyan rettenetes lármát csaptak, hogy az elnök szóhoz nem juthatott. Nemsokára egy csapat felfegyverzett fogházor jött a terembe s azok szuronyok közt kísérték ki a vádlottakat.

ORSZÁGGYÜLÉS.

Február 8. *Bánffy* Dezső báró az ülés elején felolvastatta a harmadik ülészakot megnyitó királyi leiratot s ezzel kapcsolatban az új ülészakot megnyitottak jelentette ki.

Ezután előterjesztette a Ház legközelebbi munkarendjét. E szerint a febr. 9-iki ülésen megválasztandók: az alelnökök, a ház hat jegyzője és a háznyag. Ezután következnék az osztályok kisorsolása. A következő ülésen lennének megválasztandók az összes bizottságok.

Wekerle miniszterelnök ehhez módosító indítványt tett, a melyet a Ház helyeselvén, elnök aszerint mondja ki határozatát. Határozatilag kimondja még elnök, hogy

ugy a 7-ik bíráló bizottságban üresedésben levő egy állásra, valamint az állandó igazoló bizottságban is egy állásra, a választás a többi bizottságokkal egyidejűleg történjék.

Február 9. Napirend előtt Ugron Gábor szólal fel s megtámadja az elnököt azért, mert az igazságügyi bizottság házassági jogról szóló jelentését, a képviselő-házhoz történt beérkezése után, különféle javítások eszközzése végett visszaadta az előadónak, Teleszky Istvánnak. Felszólaló vastag szabálytalanságot lát abban, hogy az elnök egy már nem létező bizottság volt előadójának ad ki egy jelentést. A mult ülésnek berekesztésével a bizottság és a bizottsági előadó küldetése megszűnt, tehát sem a bizottság, sem az előadó nem illetékes ily minőségben tovább fungálni. A vitában Szilágyi Dezső igazságügyminiszter, az elnök és Polónyi Géza vettek részt, vitatva az eljárás helyes vagy helytelen voltát.

Ezután átternek a napirendre, mely szerint a választások és osztályok kisorsolása következik. A választás névszerinti szavazás útján történik úgy, hogy a képviselők külön-külön szavazólapokat adnak be a két alelnökre, a nyolc jegyzőre és a háznapgyra.

A szavazás eredménye következő: 449 igazolt képviselő közül beadott az alelnökre 351 szavazat. Ezekből esett Andrásy Tiadar grófra 213, Percel Dezsőre 214, Gulner és Thaly Kálmánra 133—133. Andrásy Tiadar gróf és Percel Dezső tehát megválasztottak.

Jegyzőké választottak: Bartók Lajos, Esterházy Kálmán gr., Hock János, Josipovich Géza, Molnár Antal, Papp Elek, Percel Béni, Schöber Ernő. Háznapgyra Csárossy Béla választott meg. Öt pernyi szünet után az elnök a képviselőket osztályokba sorolja.

(Február 10.) Elnök bemutatja az osztályok megalakulását. Ezután javasolja, hogy a ház a jövő héten ne tartson ülést s e hó 19-én kezdje meg tanácskozásait a polgári házasság tárgyalásával. Madarász József csatlakozik azokhoz, kik néhány napot kívánnak a javaslatok megfontolására. Thaly Kálmán az egyházpolitikai javaslatok tárgyalása miatt nem akarja a milleniumi életérjesztés tárgyalását elhalasztani, óhajtaná, hogy az, az egyházpolitikai vita megszűnésével is tárgyalatnék.

Ugron Gábor csodálkozik azon, hogy az elnök nem gondoskodott arról, hogy a házassági javaslat idejekorán ki legyen nyomtatva. A törvényhozásnak a lelkiismereteség látszatával kell eljárnia s alkalmat kell nyújtania a törvényjavaslat komoly tanulmányozására. Mérgesen megtámadja a kormányt, a miért 18 esztendeig földhöz ragadt szabadságharcát most egyszerre vágatott szabadságharcra változott át. Kérni a miniszterelnököt, hogy megfontolással tüzetk-e ki a házassági javaslat, a mikor az állami anyakönyvekről szóló javaslat még a jogügyi bizottságban nem fordult meg. Ha a reform javaslat szerkesztéséhez képez, akkor nem kell bujkálni és taktikázni. Itt egy hang jobb felől közbe szól: Ön sohasem bujkál, Ugron hevesége tetőpontra hág, kijelenti, hogy nem bujkál, nem taktikázik ez az ő büszkesége, hogy mindig megmondta, a mit gondolt, nem kerestett hátsó ajtót. Epen eme természetéből kifolyólag, utálja, megreteli, midőn azt látja, hogy bujkálnak. Ezen kijelentésre óriási zaj keletkezett: elnök rendre utasítja Ugront, Miklós Gyula szót kér. Ugron beszédét tovább folytatja s végül kijelenti, ha a házassági javaslat hétfőn ki lesz nyomtatva és osztva, hozzájárul, hogy a tárgyalás 19-re tüzessék ki. Elnök megjegyzi, hogy a javaslatot kedden szét fogják már osztani.

Miklós Gyula nem hagyhatja megjegyzés nélkül Ugron szavait. Felszólítja Ugront, nyilatkozzék arra nézve, kikre értette azon inkorrekt, inparlamentaris és minden parlamenti illetet sértő kifejezéseit, mert ha, mint Ugron állítja, de szóló el nem hiszi, hogy őszintén nyilatkozik, akkor tudni fogja Ugronnal szemben, minő eljárást tanúsítson a parlamenten kívül. Ugron Gábor kijelenti, hogy nem válaszol, mert többre becsüli önmagát.

A szenvedélyessé vált vita lecsillapítása véget állott fel Wekerle Sándor miniszterelnök. Beszédét óriási zaj között kezdi meg.

A hátmögiség vádjával szemben kijelenti, hogy a kormány megfontolással, előre megállapított programmal járt el s azt a legnagyobb őszinteséggel tárta fel a nyilvánosság előtt. Ugron kirohanására vonatkozólag, megjegyzi, hogy megfontolandó, vajjon helyes-e minden kicsinyes és alárendelt incidenst felhasználni, oly jelenetek provokálására, mint a minő volt a mostani is. Ajánlja s kéri Ugront, tartogassa fenn parlamenti erejét és tehetőségét egy higgadt vitára, mely a Házban legközelebb meg fog indulni s ez által úgy a tárgyalás alatt lévő kérdésnek, valamint az egész parlamentarizmusnak nagyobb szolgálatot fog tenni.

Thaly Kálmánnal szemben több okot hoz fel az elhalasztás mellett. Polónyi Géza elfogadja az elnök javaslatát, kéri a miniszterelnököt, hogy a kötelező polgári házasságról és az állami anyakönyvezetéről szóló törvényjavaslatokat egyszerre tárgyalják.

Wekerle miniszterelnök készséggel jelenti ki, hogy a javaslatokat együttesen fogja szentesítés alá bocsátani. — A Ház az elnök javaslatát elfogadta.

Ezután Helfy Ignác intéz interpellációt a pénzügyminiszterhez, Wekerle miniszterelnök válaszát Helfy nem veszi tudomásul.

Meszlény Lajos a miniszterelnök útján „Magyarország Kormányához” interpellációt nyújt be, melyben nem kevesebbet akar, mint azt, hogy a kormány mondjon le, mert nem rendelkezik többséggel, mint saját pártjával, hanem a függetlenségi és 48-as párt támogatására és a többi ellenzéki szavazatokra számít. Ezért hát kívánja, hogy a kormány fogadja el a függetlenségi és 48-as párt többi programjait. Szólok csakis ilyen feltételek mellett hajlandó a kormány egyházpolitikai javaslatait támogatni.

Wekerle miniszterelnök arra a kérdésre, vajjon a kormány lemond-e, kijelenti, hogy Meszlénynek a parlamentarizmusra vonatkozó tanait nem teheti magáévá. Kijelenti, hogy ő és minisztertársai határozott program alapján indultak el és politikai gyűvást követnének el, hogyha állásukat elhagynák. Lehet, hogy e nagy kérdések talán még más alakulásokat is fognak előidézni, de az elveket nem fogják elhagyni. Meszlény szavazatát és elveit soha sem fogja kölcsön venni.

Meszlény a miniszterelnök válaszát nem veszi tudomásul, a ház azonban tudomásul veszi.

Következett: Sima Ferenc két interpellációja. Az egyik a csongrád megyei helyettes alispán egy erőszakoskodásáról szól, a másik Horgos községnek, lemondás útján szabadon bocsátott jegyzőjére, Varjasy Istvánná vonatkozik. Az interpellációkat közölni fogják a belügyminiszterrel.

Az ülés végén elnök kihirdeti a bizottságok választásának eredményét s ezzel az ülés véget ért.

IRODALOM, MŰVÉSZET.

* **Sajó Aladár** „De profundis” címmel könyvet ad ki a gazdag főváros sötét nyomoráról. Igéri, hogy nem tulozva, csak az igazsághoz ragaszkodva, élvezeti az olvasót a titkos helyekre, bünbarlangokba, hova csak rendőri razziákon juthat el az ember, megismerteti, hogyan nőnek fel a társadalom nyomorultjai s meg a nyomor enyhítésére törekvő emberbaráti intézményeket. Könyve gazdagon illusztrálva, március végéig jelenik meg. Előfizetési díja 1 forint (2 korona), mely összeg a szerző nevére, a „Magyar Hírlap” szerkesztőségébe Budapest, József körút 47.) küldendő febr. végéig. A könyv érdekes és tanulmányos olvasmányt ígérkezik arra, ki a nagy város szociológijával foglalkozik.

* **Knopp Imre fiatal festőt** a közokt. miniszter Firenzébe küldte, hogy a festői mesteriskola gyűjteménye számára néhány másolatot készítsen.

* **Új zenemű.** A napokban jelent meg Konti József új operettje „A citerás”. Szövegét Murai K. írta. Nádor adja ki.

* **Rafael**, Váradi új drámája könyvalakban megjelent „az országos irodalmi részvénytársaság” kiadásában, mely ezzel a munkával kezdi meg tevékenységét a könyvkiadás terén.

* **Lodovico Ariosto** „Örjögő Loránt”-ját a Kisfaludy-Társaság Radó Antal fordításában, két kötetben közrebocsátotta. A világirodalom e legkitünőbb romantikus eposzát, mely olasz eredetében 45 énekre s nem kevesebb, mint 4800 strófára terjed, a jeles fordító nem adja egész terjedelmében, de értékesebb részeinek valamennyiét. A „Magyar Szalon”-ban s a Kisfaludy-Társ. évlapjaiban már előzetesen is közzétett mintegy 1800 strófát s ezek magukban is biztos zálogot adnak a most megjelent fordítás jelessége mellett.

* **A képzőművészeti társulat** febr. 9-iki ülésében az igazgatóságnak több érdekes jelentését vették örvendetés tudomásul. A téli tárlat összes látogatóinak száma 54,918 volt. 21.687-tel több, mint az előző éven. A bevétele 15,728 ft, tehát 6399 frttal több az előző évinél. Munkácsy „Honfoglalás”-a a nemz. muzeumban, a főrendiházi ülésteremben lesz látható körülbelül febr. 20. óta. Jókai 2000 koronáról alapító levelet nyújtott be. Végül még a választmány a Baross-szobor-bizottságba maga részéről Benczur Gyulát küldte ki.

* **A nemzeti színház kegyelele.** Folyó hó 5-én, Kisfaludy Károly születésének évfordulója alkalmából, a költőnek „Partitók” és „Hűség próbják” című vigátiáit adták. A kik jelen voltak, azok igen kellemes művészi szórakozást találtak a jókedvű, egészséges magyaros humorral írt darabok előadásában, de hát ma már nem sokan érdeklődnek, „a magyar vigjáték atyjának” művei iránt. A sok újdonság, meg az igazgatóság elszoktatta a közönséget a régibb magyar termékektől, pedig azok legtöbbje bátran kiállja a versenyt színi hatás tekintetében is a mai kérsz életű vigjátékokkal. Ma az utolsó francia bohózat is kedveltebb akár mily jeles, de régibb magyar színműnél. Remekeink is: a Kegyelec és Bánk bán, alig kerülnek elő, a kegyeleles előadásokon kívül. Annyi bizonyos, hogy az annyira hangzatos, magyar szellem rováására, az irodalmi emlékek mellőzéseivel, a nemzeti színházban soha annyi gyenge darab nem került színre, mint az utóbbi években.

* **Az akadémia nyelv- és széptudományi osztálya**, folyó hó 5-én ülést tartott, melyen Hegedűs J. Lucretiusról. Munkácsy B. a magyar főurak oštörténeti tanúságairól olvasott. Simonyi pedig egy dán nyelvűtűdős, egy szibériai felirat ismeretlen abc-jének megfejtését ismertette.

* **A művészek és műpártolók új egyesülete**, melyről lapunkban már megemlékeztünk, „Nemzeti Szalon” címmel legközelebb megalakul.

* **Hibaigazítás.** Lapunk legutóbbi számának Erkel F. és „Hunyady László”-ja c. cikkében néhány jelentéktelenebb sajtóhiba mellett pár értelemzavaró is előfordul. A harmadik hasáb 20-ik sorában „az előadó művésznő” helyett előadó művésznők, 7 sorral alább: „Erkel nem a népzene forrásából mért” h. merít, ismét 4 sorral alább „a műzene formáit és kifejezi módjait” h. kifejezési módjait — s végül e kikezdés utolsó sorában „hangsúlyja finomabb” helyett: *hangszerelése* finomabb olvasandó.

Művészet és természet.

Irtta Cherbuliez Viktor fordította Geöcze Sarolta. Budapest. Megjelent, mint a Magyar Tudományos Akadémia könyvkiadó vállalatának folyamának XVI. kötete.*

Cherbuliez azt a kérdést igyekszik e 240 lapra terjedő műben megfejteti, hogy minő viszonyban áll a művészet a természethez. S ha művét figyelmesen elolvassuk meggyőződve látjuk, hogy szerzője telkesen küzdve az elméleti oktatás hívei s a hagyományos esztetikai tételek ellen a művészet általános szabályait, általános jelenségeinek és természetéből s megfigyeléséből igyekszik megállapítani. S ez irányt csak helyeselhetjük.

Mindjárt művének első részében a művészet alkotásai s esztetikai élvezeteivel, a művészet célját fejtegette, kiket a moralista esztetikuskok meghatározása ellen, a mely szerint a művészet termékei arra valók volnának, hogy oktassanak az erényre, az erkölcsiségre neveljenek. Különösen Lamennais-vel polemizál, ki szerint a művészetnek hivatása föltárni az abszolút szépet; a mit az élő

* Bővebb ismertetést közlünk e fontos esztetikai műről, mely népszerűen s francia könnyedséggel megírva, a művészet legjelentékenyebb elméleti kérdéseiről alapos tájékoztatást nyújt. Napi sajtónak „Irodalmi rovatára” nagyon röviden, mostohán bánt el vele, csak az „Egyetértés” közölte tárcájában az esztetikai élvezet természetéről szóló részt. Szerk.

természetben hiába keresünk. Vagy a mint Baumgarten meghatározta a szépséget: Érzékeltető tökéletesség.

Erre azt mondja Cherbuliez, sajnos, a tökéletesség elnök egyik fogalma; érkeink tehát hozzá soha nem férhetnek. A tökéletes lény olyan lenne, a mely fajának teljesen megfelelő s annak fogalmát a maga teljességében képviselné; csakhogy a fajok millió egyében valósulnak meg, melyeknek mindegyike különbözik a többitől. Valahány rózsza a világon, egyik sem „a rózsza”; valahány asszony, egyik sem „az asszony”, valahány rafaeli madonna, egyik sem tökéletes, mert Lionardo da Vinci és Titiano ép oly fejeket alkotott. A művész nem általános jelleget, tökéletességeket alkot, hanem egyéneket. Azután a művészetet nem annyira elnökkel, mint inkább érkeinkkel fogjuk fel. „A paraszt—mond Cherbuliez—ha úgy vélekedik, hogy a képirás sem mire sem való, közelebb jár az igazsághoz, mint a puritán, a ki a művészetet az erkölcs szolgálatába akarná hajtani vagy filozófus, a ki az Ige vagy kitudja miféle érzékföltöltés kinyilatkoztatásait teszi köteleességévé. Az esztetikuskus első kötelessége oly meghatározást adni, mely egyenlően illjék a művészet minden fajára, mindenik egyenlően fölölelje Molier játékeit és Bethoven szimfonáit, alkalmazható legyen egy Michel Angelo-féle szoborra és Lynders vadászataira és csendéleteire.

Ezen programjához híven Cherbuliez a szépnék vagy művészetnek lényegét nem is igyekszik szűkszavú meghatározásba foglalni, hanem keresi azon közös jegyeket, melyek a művészetek mindegyikében egyaránt megtalálhatók. Az első ilyen közös vonása a műtermékeknek, a mit már Kant kiemelt, hogy érdekek nélkül önzetlenül tel-szenek, ellentétben a valóság tárgyaival. Szépen mondja az esztetikai élvezet önzetlenségére: Az esztetikai élvezet, minthogy teljesen szűz a kívánságtól s még gondolata se fér hozzá a bírás tárgyának, a legnemesebbek közül való, melyeket csak ember élvezhet. Művészet, tudomány híján é világ csak vágyakból és ügyekből állana. Két szenvedélyt hozunk magunkkal e világra, egyik a valósághoz való ragaszkodás, másik a látszatban való kedvtelés. Már a gyermek ismeri e kétféle szenvedélyt. Születlen sir dajkája után, ki ránézve a legfőbb valóság; de a mint jölkött, kis szeme révedez, arcockája kividul. Valami imbolygó árnyék a feje felett, az ágyacsájába tévedt napsugar, valami hang vagy dal, a mi fölének jól esik, bizonytalan révedezésbe ejti. Később a vele született két szenvedély más-más alakot ölt. Igen korán fölébred benne a tulajdon érzete, mert az ember tulajdonosnak születik s a gyermek rajongásig csügg azon, a mi az övé és gyűlöli a tolvajt. De ismeri az önzetlen örömet is s az idő sohasem repül neki oly gyorsan, mint mikor képet néz, vagy mesét hallgat.

Második közös vonása valamennyi művészetnek, a mit már Aristoteles emelt ki és fejtegetett bővebben, hogy utánzóak a valóság, a természet tárgyait, jelenségeit vagy a mint Cherbuliez kifejezi, alkotásaihoz a mintát valamennyien a természetből veszik. A művészetekben az alak mindig kifejező, a látszat jel. A művészet — ellentétben a tudományal, nem oktat semmire, nem okoskodik, csak mutogat. A művész alkotását szemlélve, nem tanulok semmi újat, csak emlékezem és ráismerek. De az utánzás Cherbuliez szerint sem pusztá másolás, fotografia, mert a művész, a ki előttem ismeretes dolgot azon módon állít elem, sem el nem véve belőle, sem hozzá nem adva semmit, nem elégti ki várakozásomat s igazi művésznek nem fogom tartani. Ha ért mesterségéhez és tudja csiniját-bíniát, akkor az eredeti másolatában jobban meglátom, mint a hogy eddig láttam, sőt másolatban látom csak igazán.

S az utánzást megtaláljuk nemcsak a képirásban és szobrászatban, hanem a költészetben s a két jelképes művészetben, az építésben és zenében is, mert a természet nem csupa ég, föld, tenger, szikla, erdő, mező állat, növény, hanem hozzá tartozik az emberi természet is, az emberi lélek hajlama, ösztöne, megszokása, a szív sorsa; sőt maga a társaság, melyben élünk, istenei, hite, erkölcsé szokása, a mik mintegy második természetet alkotnak körülöttünk, szóval a természet, a külső világgal egyetemben, összesége azoknak az elemeknek, melyekből életünk szövődik s melyekről módunkban volt akár kellemes, akár kellemetlen tapasztalatokat szerezni. Az ember majomnak, másolónak született. Akár tetszik az eredeti, akár nem, utánzatát mindig szívesen nézzük; mert a valóság sokszor bántó, sokszor terhünkre van, a kép mindig ártalmatlan. Szóval az utánzás ösztön forrása a művészetnek és műalkotásnak egyaránt. Theodore Rousseau, a híres francia festő egyszer egy fatanulmányt végzett be az apremonti hegyzorosban, arra meg egy paraszt ember és csúfondárosan kérdezi: mit csinál? Nem látja? Ezt a nagy cserfát csinálom. Minek azt megcsinálni. Meg van az már úgy is — vélekedett a paraszt.

Cherbuliez is a parasztemberrel tart s fölveti a kérdést: mire valók az utánzatok, a látszatok, a melyek valóságunk tünnek fel s mégsem azok? S e kérdésre úgy felel (az ötödik fejezetben), hogy az utánzás minden művészetben csak fordítás, melyben először a dolgonak jelleme s másodsor a művészetnek jelleme nyilatkozik meg. A művész kevésbé törekszik maguknak a dolgoknak előállítására, mint inkább arra, hogy a maga nyelvén fejezze ki róluk nyert benyomásait, s p. o. a szobrász márványra és bronzra fordítja, enyészetre termelt tetemünket és a lelket a mely benne él. A festő idomokra, szívekre fordítja azon képeket, melyeket az élet s a világ hagynak az általuk megilletett lélekben. Vannak szabadabb fordítások, kevésbbé hűek az eredetihez és vannak szöszertiek, a melyek meghamisítói a műszellemnek, hasonlitanak valami himzész fonákjához, visszajához. Valamint a fordítástól azt kívánjuk, hogy az eredeti szellemétől át legyen hatva, hogy azt könnyű szerrel érezetni tudja, úgy a műalkotástól, hogy úgy legyen benne az utanzott dolgonak jelleme, legyen benne igazság, a mely nem más, mint hűség. Hogy a művész a dolgoknak jellemét erősebben kidomboríthassa, eltér a valóságtól, bizonyos fogásokhoz folyamodik. Három ilyen fontos fogást említ szerzőnk: az egyszerűsítést, az ellentétet és a túlzást. A természet mindenben bőkezű; dűskál, pazarol, akár a külső világról, akár az emberi lélekről van szó.

A művész a lényegre szorítkozik; a felesleges, mellékes dolgokat elhagyogatva, szűkít, kurtít, nyeseget. Tud válogatni, tud feláldozni is, ha kell. A másik ha-

hatalmas eszköze a jellemzésnek az akár keresett, akár keresetlen ellentét, melyet Jan van Eyk 16. századbeli hollandi festő fedezett fel. S hogy az ellentéttel mennyire kifejezheti a művész a jellemet, a lelket, erre a többek között Cherbuliez Munkácsinak „Krisztus a keresztján” című festményét is felhozza.

Szépen jellemzi e képet: Sötétben borul az ég a feketelő domb fölé; a tetőn a fölfeszített Krisztust látni a két lator közt. A kivégzést bámulni összeverődött kíváncsi tömeg oszladozni kezd. A mint mennek lefelé a sötétlő dombon, látni köztük olyanokat, a kik meg hányják-vetik az esetet; van olyan is, a ki már rá se gondol: két pozsgás képű, vidám ábrázatu polgárember immár jóízűen beszélget apró-cseprő dolgairól és hátat fordítva a keresztnek, a melyen a nagy szenvedőből szakad ki a lélek, mintha csak barátságosan egyezkednének valami alku felől. Így elevenítette meg Munkácsy azt a szörnyű elhagyatottságot, melybe a nagy szellemek és a nagy tragédiák a tömeg részvétlensége juttatja.

Az ellentét fogásával emeli ki tárgyainak jellemét fiatal költőnk Szabolcska Mihály; is p. u. „Salzburgi csapadékban” című költeményében a sváb és a magyar legény természetének ellentétbe állításával mily megkapóan jellemzi a magyar és német nép-jellemet!

Harmadik fogása a művésznak, a melyre nézve eltér a természettől, hogy tulozza a tárgyak jellemét. A művész a nyert benyomás hevületében szeretné a jellemet teljesen közleni másokkal is s tudja, hogy hajlandók vagyunk lealkudni belőle valamit, vagy szabadkozni is tőle, kelletlenül többet mond, hogy eleget érezthessünk: hazudik az igazság érdekében. Ha Homeros és Shakespere nem nagytitkolt volna meg alakjaikat, vajjon meg tudtak volna-e örökre maradni szemünk előtt? A való dolgok egyszerűsített és túlzott képei típusok vagy példák. Pl. Othello vagy Achilles.

Az utánzatok azonban nemcsak arra való, hogy a dolog jelleme és titkai nyilatkozzanak meg azokban, hanem magának a művésznak lelke is. Gyerekes követelés, hogy a költő és festő a dolgokat úgy állítsa elő, a mint vannak, nem adva hozzá semmit a magából; ép úgy lehetne tőle azt követelni, hogy a más szemével lásson. A műben nem csak a tárgy érdekel, a tárgy lehet akár mily szép vagy rut, hanem a művész felfogása, eredetisége. (Pasterer Gyula. A művészi és nem művészi utánzásról 1879. 16. l.) Szóval a művészet alkotta képek feltárják ugy a tárgyak, mint a művész jellemét. Minden mű alkotásában benne van a természeti igazság, a mely mindenkinek közös java; de benne van egy-egy embernek a lelke is, ki azt az igazságot keresi és ki csak önmagához hasonlót.

(Folyt. köv.) Székely György dr.

UJDONSÁGOK.

— **Sárospatak és főiskolája f. hó 11—12-e közti éj-jel majdnem a lángok martaléka lett.** A városban már napok óta fordulnak elő kisebb tüzesetek, különösen a helyi hatóság által helytelenül a város belterületén meg-türt szénarokmány egymásután háromszor gyúlt ki. A hír gyújtogatásról suttogott. Ezt a sejtelmét valóságá változtatta az a valóságos istenitélet, mely a fentnevezett éjjelen a várost és főiskoláját végelpusztulással fenyegette. Ropant szélviharos időben a külváros ugynevezett hécei részén gyúlt ki egy csűr. Ardey nevű gazdaember csüre, melyet már tavaly is fölpörkölték s most még készen sem volt egészen. Ez 10 óra 15 perckor kezdődött. Alig hogy hosszú küzdelem után sikerült a számos csürt, rakományt és melléképületet elhamvasztott tüzet lokalizálni, már egynegyed egykor özv. Pálköny Antalné házában, a fatartóban rőzséből és szalmából rakott tüzet oltott el szerencsésen a hécei tüztől hazatérő egyik jogász lakója. Ez ijedelem még el sem múlt, már a főiskola fatartója, nyomdái törmelékraktára lobogott hatalmas lánggal s a mint hírlik, az egyik melléképület-ségben a gyújtócsövát is megtalálták.

Ep a szél irányában, az égő fa- és papirhalmaz közvetlen szomszédságában volt főlhalmozva a kollégium fűtésére ropant mennyiségű felvágatlan szálla s az u. n. küldöttségi szállás is, hol a főiskola igazgató-tanácsosai és vendégei szoktak elszállásolva lenni, egy régi emeletes, zsindeyes épület is teljesen és közvetlenül volt kitéve a lángok martalékául; 5—6 helyen is lángra lobbant már a száraz zsindeletető, de a főiskolai tanuló ifjúság valóságos rajokban tödült föl a belőlről itt-ott levert zsindeletetőre s igazi csodát művelt az épület megmentésével, a mihez még víz se volt elegendő. Így sikerült a tüzet itt is lokalizálni s a főiskolát a nagy pusztulástól megmenteni.

Még ez sem volt elég. 1/3-kor pedig az eddigiektől ismét teljesen eltérő irányban, az u. n. majorok között gyúlt ki a Bódogh Barna-féle csűr s végig égett négy csűr, rakomány és több melléképület. A hazákat sikerült ismét a csendőrség és a főiskolai ifjúság óriás erőfeszítésével megmenteni. A ropant szél folytán most meg már az ifjúsági tüzoltók szertára és a tornacsarnok voltak fenyegetve.

Ezeken kívül még, mint mondják, 2—3 helyen kísérlett meg a gonosz kéz gyújtogatást, de sikertelenül. Sárospatakon egy ember sem hunyta le szemét e végítélthez hasonló éjszakán.

A járás erélyes főszolgabírája, Barthos József már másnap reggel korán itt volt, Liskáról és Újhelyből megerősítette az itteni derék csendőrséget s a következő óvintézkedéseket foganatosítja a városi előjárósággal egyetértve: minden utcára 5 emberből álló polgári őrszert rendeltetik, kik este 7-től reggel 7-ig, fölváltva cirkálnak, aztán állandóan 3 csendőrőrszert fog kémszemlélt tartani éjjelenként; a város belterületén felhalmozott takarmány 2 nap alatt 50—100 frt bírság terhe alatt kiszállítandó; csürepítést többé a város belterületén nem engedélyeznek; a városi intelligenciát s az egész lakosságot fölkéri az óvintézkedések támogatására. A városi önkéntes tüzoltóság újra szervezkedik. A ki esti 10 óra után lámpás nélkül találatik az utcán, elfogandó. A záróra vendéglőkre, koresmákra 10 óra este. A főispán a tett intézkedésekről sürgőnyileg értesítettet. — Ellenben nem áll

az, hogy katonaságot rendelnének Sárospatakra. A tetteseket erélyesen nyomozzák, valószínűleg nyomon vannak, de erről természetesen semmiféle részlet nem közölhető.

A főiskola igazgatója és a főszolgabíró a tanuló ifjúság páratlan önfeláldozását s utóbbi a csendőrség kitünő magatartását köszönő elismerésben részesítette.

Tegnap, hétfőn éjjel két újabb tüzeset ejtette teljesen kétségbe az izgatott lakosságot, mely újra egész éjen át le nem feketett. Legutóbb 3 gyanus embert: egy ácsot, egy kőművest és egy szűrt fogott el a csendőrség s újabb elfogatások várhatók.

Lapunk jelen száma az itt jelzett tüzesetek miatt, melyek folytán mindenki a saját és más vagyonának s biztonságának védelmével volt elfoglalva, némileg késve jelenik meg. A rendkívüli körülmény bizonyára megszerzi az olvasó közönség bocsánatát.

— **Gyászír.** Kis-ari Tardy István földbirtokos, élete 85 évében meghalt Komlós-Keresztesen Sárosvármegyében. Az elhunyt abból a híres Tardy-családból származott, mely Magyarországból kivándorolva, sok jeles, hitbuzgó papot adott a maroknyi cseh reformált egyháznak, s melynek egyik tagja most az ausztriai reformáltak szuperintendense. Maga a most elhunyt aggastyán is hirdette az Isten igéjét Csehországban, de aztán a honvágy, a magyar haza szeretete haza vonzotta, itt tekintélyes földbirtokos lett s a Tardy és Mosánszky családok nesztorja. Vallásos buzgóságát, egyházához való hűséges ragaszkodását haláláig megtartotta s az eperjesi ref. misszió egyháznak bizonyára ő volt legbuzgóbb tagja.

— **Magyar Panama.** A magyar képviselőházat s ezuttal a függetlenségi és 48-as pártot megint egy újabb Linder-féle botrány fenyegeti. Novák József uradalmi igazgató, volt országgyűlési képviselő azzal vádolja Sima Ferencet, a jól ismert ultramontán szélsőbaloldali képviselőt, Hegyi Antal csongrádi plébános barátját, hogy a Pallavicini uradalom pusztapéterii bérletéből elmozdított hat bérletnek megígérte, hogy vissza protogálja őket a bérletbe, fel is vette mindenikét a félelvi bérletet, de az uradalom pénztárába maig sem fizette be. A panaszról már hatósági jegyzőkönyvet is vettek föl. A dologban az volna a szomoruan érdekes, ha igaz volna. ez a hír, hogy Csongrád-vármegyében eddig Sima volt a mindenképpen meghurcolt kormányparti erkölcsatlenség ostromozója s különösen Szentcsato censoriusa.

— **Baross Gábor** szoboremlékére a pályázat február 15 én jár le. Pályázók: Strobl, Széchy, Kallós, Donáth, Róna, Köllő, Tóth, Holló, Vasadi, Mátrai és ifj. Vastagh szobrászaink.

— **Donáth Józsefnek,** az orbai (Erdély) ref. egyházmegye gondnokának ő felsége a közügyek terén szerzett érdemei elismerésül, a harmadik osztályú vaskorona rendet adományozta.

— **Az Esterházy családnak** nagy, történelmi becű kincsei veszték el az esterházi kastélyból. Ott dolgozott mestereberek négy aranytányért loptak el, melyek közül kettőből, állítólag, Stuart Mária evett Bothwelllel való egybekelése előtt, kettő pedig Mária Terézia kincstárából való. A mint írják, a tányérok már meg is kerültek — beolvastva s így, mint történelmi darabok, teljesen megsemmisültek.

— **Bernáth Béla** és a tállyai választók. A mint levelezőnk írja, a tállyai választók értesülve arról, hogy Bernáthot kerülete r. kath. papsága felszólította, hogy szavazzon az egyházpolitikai reformok ellen, a mult heten gyűlést tartottak Tállyán s kijelentették ott, hogy Bernáthot, ki a nemzeti párt tagja, a tulnyomó részben függetlenségi érzelmű választópolgárok csak személyes rokonszenyből választották meg s annál fogva felszólították, hogy habozó politikáját elhagyja, a szabadelvű reformok mellett foglaljon állást, mert ellenkező esetben kénytelenek rokonszenveket is megtagadni tőle.

— **Gladstone,** az agkorával járó gyengeség és szeméi gyöngülése folytán csakugyan visszalép az angol liberális párt vezetésétől.

— **A koronás bazár,** melyet a fehérekészlet egyesület javára özv. Károlyi Alajos grófné termeiben vasárnap tartottak meg, 5000 frt tiszta hasznot adott.

— **Cifra,** békés-gyulai volt királyi főügyési helyettes hivatalos pénzek elikkasztása miatt letartóztatott. Egyelőre szabadlábra helyezik ugyan, de minden pillanatban várható újabb elfogatása.

— **Örvendetes hír.** A canonica visitatio f. hó 6-án látogatta meg a szerencsi ev. ref. egyházat, a mikor is nagytt. Tóth Lajos és Zitás Bertalan kilküdöttek örömmel tapasztalták a hegyaljai városok és községek pusztulása mellett a szerencsi ev. ref. egyház nagymérvű anyagi emelkedését. 1891— és 1893-ban mintegy 9110 forintot fordított az egyház építkezésekre, a melyből egy díszes új iskolát épített és boltjának teljes átalakítását eszközölte. — Hátra volna még a régi Rákóczy templomának kijavitása, a melyre nézve az országos gyűjtés megindítását fogják igénybe venni. Leverőleg hatott az egész városra, hogy az ezredéves ünnepély megünneplésénél Szerencset minden számításból mellőzték, noha még a mult évben fölhívták orsz. képviselőjük útján arra a kormány figyelmét. Akkor talán a templomra történő országos gyűjtés is eredményesebbé válhatott volna.

— **Borsodmegye** mező-esáthi kerületének polgárait, — mint nekünk írják, — Oreczy Gyula bábai nagybirtokos, felekezeti és pártkülönbség nélkül értekezletre hívta össze M.-Csáthra, február 10-ére. Az értekezleten 5—600 választó vett részt s egyhangúlag fogadta el azt a határozati javaslatot, mely szerint a kormány által beterjesztett egyházpolitikai javaslatokat, melyek a függetlenségi pártnak 26 év óta alapelvei, feltétlenül helyeslik, diadalukat óhajtják s a kerület képviselőjét Melezer Gézát, azok pártolására fölkéri. Ha pedig ezt nem tenné s a javaslatokkal ellentétes álláspontot foglalna el, amit az is valószínű tesz, hogy meghívás dacára sem jelent meg a gyűlésen, Sturmman György n.-bikki birtokos indítványára neki bizalmatlanságot szavaztak s elvárják, hogy ebből a konzekvenciát levonja.

— **Hány újság van Magyarországon?** Id. Szimnyey József, a nemzeti muzeum hírlapkönyvtárának fardadhatatlan öre, a Vasárnapi Újság febr. 11. számában teszi közzé szokásos statisztikáját a magyarországi hírlapirodalom állásáról. E statisztika eredménye a következő:

Megjelenik Magyarországon ez idő szerint összesen 927 hírlap és folyóirat. Ebből magyar nyelvű 725, idegen nyelvű 192 és pedig: német 127 (1893 elején 115); szláv 42 (1893 elején 52); román 17 (1893 elején 15); olasz 3 (1893 elején 3); francia 2 (1893 elején 2); zsidó 1. — Az idegen nyelvű lapok közül tehát a szláv nyelvűek fogytak, a német és román nyelvűek szaporodtak. — Az itt elősorolt adatok szerint 10,105 magyarul beszélő egyénre esik egy magyar hírlap; 15,648 németre 1 német; 46,545 szlávra 1 szláv és 152,324 román ajku egyénre 1 román hírlap. — A külföldi magyarok 4 magyar lapot tartanak fenn, melyek közül három Éjszaki-Amerikában, 1 pedig Bécsben jelenik meg. A most megjelenő magyar lapok összes előfizetési ára egy évre 3192 frt 22 kr. Tavaly óta a szaporodás 32. Ebből folyóirat 9, polit. hetilap 7, napilap 5.

— **Nyilvános nyugta és köszönet.** A sárospataki ált. ipartestületi bálón f. 1894. február 3-án felülfizettek: Fodor Jenő 1 frt, Dobay Géza 2 frt, Tárczy Sándor 2 frt, Nieszner Ferenc 1 frt, Wohl László 1 frt, Reményi Vendel 1 frt, Klein Ferenc 1 frt, Végh Bertalan 1 frt, Neumann Péter 2 frt, dr. Mitrovics Gyula 1 frt, Szepey István 1 frt, Cziráky István 1 frt, Kovács Endre 2 frt, dr. Kondor Miksa 1 frt, Witchen Aladár 50 kr, özv. Rik Gusztávné 3 frt, dr. Zsindely István 1 frt, dr. Ballagi Géza 8 frt, Tatár Pál 1 frt, Pavletics György 1 frt, Nagy Gusztáv 1 frt, Paulik György 50 kr, Buza János 1 frt, Bálint Dezső 1 frt, Molnár Béla 5 frt, Szakácsi János 2 frt, Wohl Áron 2 frt, Fodor István 2 frt, Ulics András 1 frt, Steinfeld Jenő 2 frt. Összesen 50 frt. Fogadják e helyen és a testület nevében halás köszönetünket. Steinfeld Jenő, jegyző, Szakácsi Ede, pénztárnok.

LEGUJABB.

(Lapzárta után érkezett hírek.)

Apponyi Albert gróf a nemzeti párt folytatólagos értekezletén most már, 3 évi folytonos habozás és tünődés után a felekezeti különiség és a kötelező polgári házasság ellen nyilatkozott s ezzel pártja szabadelvű tagjaival teljes ellentétbe került. A nagy habozó eme nagynehezen létrejött színvallására jövő számunkban visszatérünk.

A „Széchenyi lakoma” a nemzeti kaszinóban vasárnap ment végre. A Széchenyi serleggel mondani szokott felköszöntőt, Széll Kálmán visszalépe folytán ifj. Zichy Antal gróf tartotta.

Hirdetések.

A sárospataki főiskola könyvnyomdája által kiállítva, megjelent.

Kapható:

Trócsányi Bertalannál

Sárospatakon.

A gége tükrészetről, s annak ellenőrzése mellett a heveny és idült hurutos gégeleob kezeléséről. (36 ábra.)

A Pneumatikus gyógykezelésről, a légzőszervek bántalmánál.

A fülbetegeknek alkalmazható vizsgálati módszerekről s azok körjelzési és gyógyértékéről. (45 ábra.)

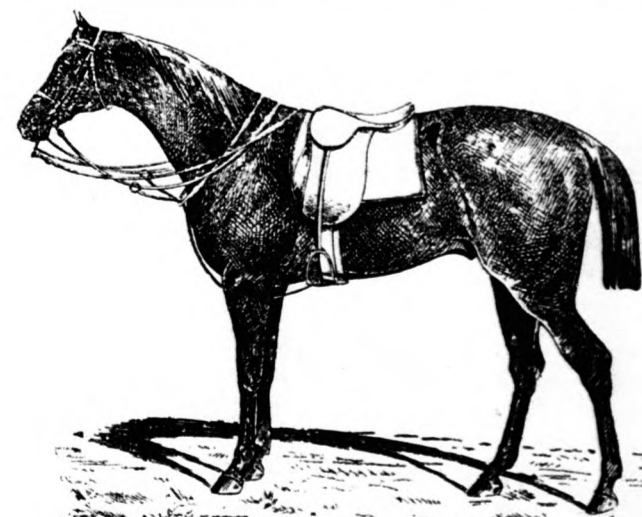
Az idült genyes fülfolyásról, s annak nemleges hatásáról a szervezetre.

Az orrtükrészetről, s annak értékéről az orr- és fülgyógyászat terén.

Az orr- és garatbabarcokról, s azoknak müleges eltávolításáról.

A villamosság alkalmazásáról s hatásáról a gyógyászat terén, villamos vizsgáló, s gyógykezelő műszerek bemutatásával. (42 ábra.)

Fenti művek szerzője **Dr. Kun Zoltán** főiskolai és specialista orvos a mell-, gége-, orr- és fülbántalmak kezelésében Sárospatakon.

TATÁR PÁL

szijgyártó

Sárospatakon.

Készít mindennemű

lószerszámokat

ugymint igás- és parádés-szerszámokat, melyek késszen a legnagyobb választékban is kaphatók.

Nyereg, bőrdíng, vadászcsizmek, istállószerek készítését is a legpontosabban teljesítik.

— **Javitásokat gyorsan és pontosan foganatosítok.** — Becses figyelmébe ajánlván.

Sárospatak, Kovács utca 727 sz.